ΟΙΚΕΙΩΝ

ΔΙΑΛΟΓΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΣΤΙ.

FAMILIARIUM COLLOQUIORUM LIBELLUS

GRÆCE ET LATINE,

Auctus & recognitus.

Acceſſit & utilis Dialogus de ratione ſtudiorum recte inſtituenda.

ITEM,

Oratio de ratione diſcendæ ac docendæ Linguæ LATINÆ & GRÆCÆ.

Autore *Johanne Poſſelio.*

LONDINI,

Excudebat *Johannes Macock* pro Societate Stationariorum, 1681.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΓΟΣΣΕΛΙΟΣ

Τοῖς ἀνδρᾶσι Φιλομάθοις καὶ Σπουδαίοις, τοῖς μετὰ τῆς εὐσεβοῦς παιδείας τὴς νεανίσκους τὰ ῥωμαϊκὰ καὶ ἑλληνικὰ γράμματα διδάσκειν οὐ πράττειν.

Ορθῶς καὶ νουνεχόντως ὑπό τινων τῆς σοφῶν εἴρηται, Ὃς μὴ ῥωμαϊκοῖς ἑλληνικὰ γράμματα μίξει, ἀ δυνάμεις λογικῆς τέχνης ἀνδρὸς ἔχειν. Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ ὑπὸ πάντων πεπαιδευμένων καὶ εὐφρονούντων ἀνδρῶν, τὴς ῥωμαϊκὴς λογογράφους, καὶ ποιητὰς πᾶσαν τῷ ἑαυτῆς παιδείαν καὶ σοφίαν, καὶ τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, παρὰ τῆς Ἑλλήνων εἰληφέναι, καὶ πλεῖστα ἐκ ἄλλους, πλὴν ἑλληνικὰς λέξεσιν, ἐκφωνεῖας δυνάμεις· μᾶλλον δὲ τὸν λόγον ῥωμαϊκὸν ἐκ ὀρθῶς γνωσθῆναι, δύνασθαι γραφῆναι, καὶ δ' ἑρμηνευθῆναι, ἄνευ τῆς ἑλληνικῆς γλώττης οἱονεὶ εἶναι. πλεῖστα τοιγαρῆν ὠφελῆσθαι πάντες, ὅσοι ἐν τῆ ἑαυτῆς σχολῆ τὰ γράμματα ἀσπάζεται, τὰ ῥωμαϊκὰ τοῖς ἑλληνικοῖς συνάπτουσιν, ὅπως ἐν ἀμφοτέροις ὁμοίως ἰσχύοντες τυγχάνωσιν. ἐγὼ δὴ

ἵνα

488.3
P84f
1681

ἵνα χρὴ ἑμαυτῆ μέρος ἐν τῷ τὰς ἀμφοτέρας γλώττας ὀρθῶς καὶ ῥᾳδίως μαθεῖν, τοῖς φιλομαθέσι τῆς νεανίσκων βοηθήσω, τούτους τοὺς διαλόγους ἐξέδωκα, αὐτὸς τῇ ἐκείνων ψυχῇ καὶ χρήσει σωφρονήσας, τούτους εἰ σωφρόνως ἀναγνώσονται καὶ ἅμα χρήσονται πρὸς τὸ βίου, αἰσθήσονται τούτου τοῦ πόνου πλεῖσον ὀνησόμενοι. ἔῤῥωσθε, καὶ μετ' ἐμοῦ τοῦ σοῦ τὰς τέχνας καὶ γλώττας σωθῆναι εἰς τὸ τοῦ Θεοῦ, τοῦ πάντων τῆς ἀγαθῶν τῆς ἐν τῷ βίῳ αἴτιου, δοξάζειν, καὶ τοῦ ἀληθινοῦ σοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ μόνου αὐτοῦ ἀγαπητοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ κυρίου ἡμῶν, διδαχθῆναι μηκύνειν, καταλίπεσθε, μεμνημένοι τὸ τοῦ Δανιὴλ· οἱ συνιέντες ἐκλάμψουσιν ὡς ἡ λαμπρότης τοῦ στερεώματος, καὶ ὡσεὶ τῆς δικαίων τῆς πολλῶν ὡς οἱ ἀστέρες εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ ἔτι. ἐκ τῆς Ῥοδοπόλεως, ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας αφπη.

933719

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ ΑΣΠΑΖΕΣΘΑΙ ἀλλ' ἐπεύχεσθαι.

Χαῖρε διδάσκαλε αἰδέσιμε.
Χαῖρε ἀνὲρ θεοσεβέστατε.
Χαῖρε κύριε ἐνδοξότατε.
Χαῖρε πλεῖσον ἀδελφέ.
Χαῖρε συμμαθητά.
Χαίρετε συμμαθηταί.

Ὑπόκρισις.

Χαῖρε καὶ σύ.
Χαῖρε ὁμοίως.
Σῶν ὅτι ἐπῆλθες, ἤδιμαι.
ἡδεῖα ἐμοί ἐστιν ἡ { παρουσία / ἄφιξίς } σου
Χάριν σοι ἔχω.
Δέομαι τοῦ θεοῦ, εὐδαίμονά σοι ποιῆσαι τὴν ἡμέραν ταύτην.

Ὑπόκρισις.

Ταυτὸ καὶ σοὶ εὔχομαι.
ἐυχομαί σοι νύκτα εὐτυχῆ.
ἐπεύχομαί σοι ὕπνον ἡσύχιον.

Ὑπόκρισις.

Τοιοῦτον καὶ σοὶ εὔχομαι, ὦ Παῦλε φίλταλε.
Λυσιτελείτω σοι τὸ βαλανεῖον.
Εὐτυχὲς ποιείτω ὁ Θεὸς τὸ λουτρόν σου.

Ὑπόκρισις.

SALUTANDI ET BENE Precandi formulæ.

Salve Doctor obſervande.
Salve vir ornatiſſime.
Salve Domine clariſſime.
Salve plurimum frater.
Salve condiſcipule.
Salvete condiſcipuli.

Reſponſio.

Salve & tu.
Salve ſimiliter.
Salvum te adveniſſe gaudeo.
Jucundus eſt mihi tuus { adventus. / reditus.
Habeo tibi gratiam.
Precor Deum, ut tibi hanc diem felicem reddat.

Reſponſio.

Idem & tibi precor.
Precor tibi felicem noctem.
Precor tibi placidam quietem.

Reſponſio.

Talem & tibi precor, Paule chariſſime.
Proſit tibi balneum.
Deus fortunet lavationem tuam.

Ὑπόκεισις.

Ἔχω σοι χάριν.
ἥδεῖα μοὶ ἔστιν ἡ συχή σε.
ἔῤῥωσο εὐδαιμόνως.
καὶ σὺ ἔῤῥωσο { ἓῦ. / καλλιστα. / εὐτυχέως.
ἔῤῥωσθε.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ ὅτι δεῖτα καλεῖν.

Χαῖρε διδάσκαλε.
Διδάσκαλον.
Χαῖρε καὶ σὺ φίλε { παῖ. / μαθητά. / Πέτρε.
παιδάριον.
πατήρ μου δεῖται { ἀεισᾶν / λεπνεῖν } τῇ ὥρᾳ { δεκάτῃ. / ἑνδεκάτῃ. / πέμπτῃ. / ἕκτῃ.
κύριός μου αὐτεῖ παρά σου. { ἀείσω. / δειπνῶ.
συμβιῶναι αὐτῷ ἐν τῷ
πατήρ.
βάδιζε { καλέσαι / πεμπάγειν } τὸν κεκλημμένους.
παιδάριον.
βαδίζω πάτερ.
πορεύομαι κύριε.
ἐκτελέσω τὰ πεπταγμένα.
Χαῖρε { κύριε / καθηγητὰ } φιλανθρωπότατε.
Ὑπόκεισις.
Καῖρε καὶ σὺ, παιδάριον φίλον.
παιδάριον.

Responsio.

Habeo tibi gratiam.
Grata mihi est precatio tua.
Vale feliciter.
Et tu { benè / optimè / feliciter } vale.
Valete.

INVITANDI AD CONVIVIUM formulæ.

Salve Præceptor.
Salve & tu mi { puer. / discipule. / Petre. }

Puer.

Meus pater rogat te, ut apud se { prandeas, / cœnes } hora { decima. / undecima. / quinta. / sexta. }
Dominus meus petit à te, ut sis suus conviva in { prandio. / cœna. }

Pater.

Abi { advocatum / adductum } convivas.

Puer.

Abeo Pater.
Vado Domine.
Fiet. Curabitur.
Sis salvus { Domine, / Præceptor } { humanissime.

Responsio.

Salvus sis tu quoque mi puer.

παιδάριον.

πατὴρ { μὴ φείσῃ τῆ φιλαν- } { ἄρτον } ἐλθέτω.
θρωπίαν σε, αὐτὴ, } { δεῖπνον }
κύριός { ὅταν ἐθέλῃ, ὅτι τὸ }

Διδάσκαλε λαμπρόταλε, πάντες οἱ κεκλημένοι ἤδη πάρεισι, μόνον σε ἀναμένοντες, καὶ ἐὰν μή σε προσδοκῶσι, νῶν ἂν ἀνέκφυτο.

διὰ τοῦτο δέονταί σε, ὅπως τὸ { ἄρτον } ἐλθεῖν.
{ δεῖπνον }

ὅπου κεῖται } { πέντε.
ὅπου κέιμαι } ὡς { ἕξ.
{ δεκάτη.
{ ἑνδεκάτη.

ὁ τοῦ { ἀρχιτρικλίνου } χρόνος πάρεστι.
{ δήμαρχου }

πάρεισιν οἱ κεκλημένοι ὅτι τάχος.
εἴσαγε τοὺς κεκλημένους.
ὑποδέχου τοὺς σωδείπνους.

μίμος.

Χαῖρε διδάσκαλε ἀστεῖε.
Κεχαρισμένως ἡμῖν ποιεῖς, ἀξιώσας ἡμέτερος τῆς συμπότης.

πατήρ.

ἑτοίμασον τὸ { ἄρτον } παιδάριον.
{ δεῖπνον }

παρασκεύαζε } τῷ τραπέζαν.
στρῶσον }

παράτιθει { ἄρτον, } { ἀργυρᾶ }
{ κοχλιάρια } { ξυλικά. }

φέρε { κάρδοπον.
{ ὀθόνιον.
{ ποτήρια.

ἔκλυε { τῷ κύλικα.
{ τὸ ἀργυροῦν ποτήριον.

τὸν

Puer.

Pater { meus expectat humanitatem tuam, } prandium cœnam } veniat.
Herus { ea, ubi volet, ad }

Eximie Domine Doctor, omnes convivæ jam adsunt, unum te expectant, & nisi te expectarent, jam accumberent.

Ideo te rogant ut ad { prandium cœnam } accedas.

Imminet / Instat } hora { quinta. sexta. decima. undecima.

Prandendi / Cœnandi } tempus adest.

Adsunt invitati præ foribus.

Duc intro convivas.

Accipito convivas.

Filius.

Salve Præceptor observande.

Gratam rem nobis facis, quod non dedignaris noster esse conviva.

Pater.

Para { prandium cœnam } puer.

Adorna / Sterne } mensam.

Appone { panem, cochlearia } { argentea. lignea.

Adfer { panarium. mappam. pocula.

Elue { calicem. argenteum poculum.

Circum

τὸν κύκλον ἐν μέσῳ τ τραπέζης τίθ.
τίθ χτ τ τάξιν τὰς ἕδρας, χ πρόσκεφάλαια ὑπ τίθ.
φέρε ὕδωρ πρὸς τὸ νίπτειν τὰς χεῖρας.
νίπτε σὺ πρότερον.
νίπτε τὰς χεῖρας.
νίψομαι ὁμῦ.
ὑπδός μοι { χειρόμακτρον. / ἀλοσδόχον.
ἔχμαστε τὰς χεῖρας.
τί ἐστὶ καλέ;
καθέζεσθε.
κλαγκλίνεσθε.
Τὸ { ἄριστον / δεῖπνον / συμπόσιον } διαφθείρεται { ἀπουσίαν. / ἀναβολῇ. / βραδύτητα. } διὰ τὴν σιτῶ
Τὸ στίον παρεσέσθη, καθέζεσθε ὦν.
Πῦ κελεύεις με καθέζεσθαι;
ἐν πρώτῳ πρὸ τόπῳ { κλαγκλίνου. / ἀνάπεσο. }
ἀνάπεσον οἱ κεκλημένοι.
παυθάριον, ὁλόγησον τὴν τράπεζαν.
παιδάριον.
οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ βλέπουσι κύριε, χ τὰ λοιπά.
περσίδι χ γνώμην ἀξιομνημόνευτον, ἣν νεωστὶ ἐκ τ δημηγορίας ἔμαθες.
πᾶν κτῖσμα καλὸν, χ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετ᾽ εὐχαριστίας λαμβανόμενον, ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ, χ ἐντεύξεως, α. Τιμόθ. κεφ. δ.
φέρε { στίαν, βοφὴν, ὄξος. / κρέα { ὀπτά. / ἐφθά. } / ἰχθύας }
δός μοι τὸ { ἔκπωμα / ποτήριον } ὑαλοῦν.

ὑπδός

Circum in medium menſæ ponito.
Colloca ex ordine ſellas, & pulvinaria ſuperpone.
Adfer aquam ad lavandas manus.
Lava tu prior.
Lava manus.
Lavemus unâ.
Porrige mihi { mantile. / ſalinum.
Abſterge manus.
Quid ſtatis?
Sedete.
Accumbite.
Prandium / Cœna / Convivium } corrumpitur tua { abſentia, / mora, / tarditate.
Cibus appoſitus eſt, accumbite igitur.
Ubi jubes me ſedere?
In primo loco { accumbe. / diſcumbe.
Accubuerunt convivæ.
Puer, conſecra menſam.

Puer.

Oculi omnium in te ſperant domine, &c.

Adde etiam ſententiam memorabilem, quam nuper ex concione ſacra didiciſti.

Quicquid creavit Deus, bonum eſt, & nihil rejiciendum, ſi cum gratiarum actione ſumatur; Sanctificatur enim per verbum Dei, & precationem, 1 Timoth. 4.

Adfer { { epulas, cibum, acetum. / carnes, { aſſas. / piſces, { elixas.
Da mihi poculum vitreum.

Porrige

ὄπτός μοι τὸν { τὰ ἄρνεια ἐκπώματα. / κάνθαρον. / τυρόν. / ἄρτον. / τὸ μαχαιρίδιον. }

εὐλογείτω ὑμῖν { τοῦτο τὸ ποτὸν / τοῦτον ἢ οἶνον } ὁ χρισός.

ἔρχω ὑμῖν σωτῆρι⊙ εἰσὶ ὁ ζύθ⊙.

γλύκιτο τοῦτο, φίλε πῶ, ἀμλώ.

δός μοί τι { τῆς ὄρνιθ⊙. / τοῦ ἀλέκτορ⊙. / τῶν ἐχθύων. / τοῦ ἄρτυ. }

βάλοι τι τοῦ { κρέως; / χλωός; / ἰχθύ⊙; } { ναί. / βάλομαι. / ἐ βάλομαι. }

ἔγχις { ζύθον, / μελίκρατον, / οἶνον, } ἵνα πίνωμεν.

ἐ θέλεις πίνειν;

διὰ τί ἐ πίνεις;

καλῶς με ὑπέμνησας, πάνυ γὰρ διψῶ.

ἐ διψῶ. ἱκανῶς ἔπιον.

περπίνω σοι. ὁ Θεὸς εὐλογήτω.

ἢ δέως παρά σε λαμβάνω.

μὴ ὅλον ἔκπινε.

ἱκανόν σοι λείψω.

πλεῖόν σοι λείψω, ἢ μέλλω πίνειν.

ζύθον / οἶνον / ὑδρόμελι } ἐ ἔτι ἔχομεν.

ὑπότεμνέ μοί τι τοῦ κρέως βυκολικῶ, τῷ καπνῷ σκληρωθέν⊙.

αἶρε τὸν πίνακα τοῦτον, καὶ παράτιθει ἐδέσματα ἄλλα. ἀνεπλή-

Porrige mihi { argentea pocula. / cantharum. / caſeum. / panem. / cultellum.

Soſpitet vobis { hunc potum / hoc vinum } Chriſtus.

Sit vobis ſaluti hæc cereviſia.

Id faxit Deus, chare puer. Amen.

Da mihi aliquid de { gallina. / gallo. / piſcibus. / pane.

Vis aliquid de { carne? / anſere? / piſce? } Etiam. / Volo. / Non volo.

Infunde { cereviſiam, / aquam mulſam, / Vinum, } ut bibamus.

Non vis bibere?

Cur non bibis?

Rectè me mones; omnino enim ſitio.

Non ſitio. Satis bibi.

Propino tibi. Deus benedicat.

Libenter à te accipio.

Ne totum ebibas.

Satis bibi relinquam.

Plus tibi relinquam, quam bibiturus ſum.

Nihil { cereviſiæ / vini / aquæ muſæ } reliquum eſt.

Abſcinde mihi aliquid de carne bovina fumo indurata.

Tolle hanc patinam, & appone cætera fercula.

Explevi

ἀνεπλήρωσα } τὴν ὄρεξιν.
ἔπαυσα }

σὺ μὲν { ὀλιγόστος } εἶ.
{ ὀλιγόζωος }

ἐκ εἰμὶ ἀσθενής.

πῖνε· ἐκ ἀγνοεῖς τὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, ἢ πίθι, ἢ ἄπιθι;

ἀλλὰ βέλτιόν ὅζι τὸ τῆς Χειρῶνος, προσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυωθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν μεθύσῃ καὶ μέθῃ.

παρέχεις ὑμᾶς { φαυλρύς.
{ δυσχερεῖς.

ὄπωσον, ὦ παιδάριον, τὸν ἰχθὺν τοῦτον ἐν ἐχαρείῳ, καὶ φυλάττε μὴ καταπίῃται.

φρόντιζε, ὅπως τὰ ὠὰ ἔψητε { μαλακώτερα.
{ σκληρότερα.

τὰ ὠὰ ὅζι { μαλακά.
{ ὠμά.
{ τὸ δέον } μαλακώτερα.

ἄλλαττε σφαίρας.

ἄρον { τὰ ἐδέσματα. ἢ ἄρτον.
{ τὸ βύτυρον. ἢ τυρόν.

παρακλίθη λεκάνιον τῷ χειρομάκτρῳ.

ἔνεγκε βαγήματα, παιδάριον.

περίμυττε ἢ λύχνον.

φυλάττε σβεννύσαι ἢ λύχνον.

παρατίθη { μῆλα. } { ἄπια. } βασιλικὰ
{ κεκυμηλα. } { κερόσπα. } περσικά.
{ λεπτοκάρυα. } { κάρυα. }
{ σταφύλας. } { ἀμυγδάλας. }
{ σταφίδας. } { ἄπια ὀπώρα. }

Ἐγὼ τῇ ὑμετέρᾳ φιλανθρωπίᾳ πεπισδικὼς, ὅτι { ἄξιον } εὐχολὸς ὑμᾶς
{ δεῖπνον } ὀνάλεσω.

Οἱ

Explevi } famem.
Sedavi }

Tu perpauci cibi es.

Non ſum edax.

Bibe : non ignoras veterum Græcorum legem, aut bibe, aut abi?

Sed melior eſt CHRISTI lex : Cavete vobis, ne quando graventur corda veſtra crapula & ebrietate.

Præbete vos { lætos. hilares.

Torre, puer, hunc piſcem in craticula, & cave ne aduratur.

Cura ut ova coquantur { molliuſcula duriuſcula.

Ova { Sunt mollia, ſunt cruda, juſto molliora ſunt.

Muta orbes.

Telle { Cibum, panem, } { butyrum, caſeum.

Appone pelvim cum mantili.

Adfer bellaria, puer.

Emunge candelam.

Cave ne lychnum extinguas.

Appone { poma, pruna, nuces avellanas, uvas, uvas paſſas, } { pyra, cerafa, juglandes. amygdalas, pyra toſta.

Ego veſtra comitate fretus, ad { prandium frugale cœnam frugalem } vos invitavi.

Convivæ.

Οἱ κεκλημμένοι.

Τὸ ἄριστόν σε ὑπερβαλλόντως λαμπρὸν γέγονε.
Τὸ δεῖπνόν σε οὐκ εὐτελὲς, ἀλλὰ πολυτελές ἐστι.
Τὸ δεῖπνόν σε μεγαλοπρεπέστερον τοῦ δέοντος γέγονε.
Ὅτι ὑπολοιπὸν ποιεῖς, τοῦτο μόνον καθηγορητέον ἐστί.
Οἰκεῖοι φίλτατοι, δέομαι ὑμῶν, τοῦτο τὸ δειπνίδιον, καίπερ εὐτελὲς, φέρειν.
Ἔχω σοι χάριν, ὅτι ὀλίγου τοῦτο τὸ δεῖπνον πολὺ ἥδιόν με ἐκάλεσας.
Δέν ἐστιν αἴτιον τοῦ εὐχαριστεῖν.
Ἐγὼ ὁμολογῶ σοι χάριν ὀφείλειν, ὅτι εἰς τοῦτο τὸ δεῖπνον λεπτὸν ἐλθεῖν ἠξίωσας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ αἰτῆσαί τι παρὰ διδασκάλου.

Αἰδέσιμε παιδαγωγὲ, δέομαί σε συγχωρῆσαί μοι τῆς σχολῆς ἀπεῖναι τὴν ὥραν πρώτην, τοῦ λύειν ἕνεκα.
Ἄξιωσε δέναί μοι ἐξεῖναι οἴκοι μόνον. δεῖ γάρ με ἐντελέσαί τι.
Ἀναγκαίως ἔχω σπουδὴν τοιοῦτον εἰς ἀγρὸν βαδίζειν. τοῦτο σε συγχωρήσαντος γίνεσθαι ἀξιῶ.

Δός μοι ἐξουσίαν ἐξελθεῖν ἔξω, ἕνεκα τοῦ { ἀποσκυλάζεσθαι. / ἀποπατῆσαι. / ἀρῆσαι.

Δός μοι ἐξουσίαν εἰς οἶκον ἀναδραμεῖν πρὸς τὸ κομίζειν βιβλίον τι.

ἐξέστω μοι { τοῦ διδασκαλείου / τῆς σχολῆς } ἐξελθεῖν πρὸς { πάπυρον. / πτερόν. / ἄρτον. } τὸ ἀγορεύειν

πρὸς τὴν θύραν τὶς σε ὀπθυμεῖ με προσερεῖν, δέομαι ἵν σε δέναί μοι ἐξουσίαν πρὸς τοῦτον ἐξιέναι.

Κύριος / Παιδάριον { μὴ ἐκκλείσῃς με / οἰκαδε ἐπανελθεῖν τῇ ὥρᾳ } δεκάτην, / πρώτην, / τρίτην, } τοῦτο ἵνα μοι ἐξῇ ποιεῖν, ἀξιῶ.

ἀλγέω

Convivæ.

Prandium tuum supra modum splendidum fuit.
Cœna tua non frugalis, sed sumptuosa est.
Cœna tua magnificentior fuit, quàm æquum est.
Quod excusas, id unum habes, cur accusandus sis.
Amici charissimi, quæso ut cœnulam nostram, licèt tenuem, æqui bonique consulatis.
Habeo tibi gratiam, quod ad hanc cœnam longè suavissimam mé vocasti.
Non est quod gratias agas.
Ego agnosco me tibi gratiam debere, quod ad hanc tenuem cœnam venire non dedignatus es.

PETENDI QUIPPIAM à Præceptore formulæ.

Observande Præceptor, quæso ut liceat mihi schola abesse, hora prima, lavandi causa.
Precor, ut facias mihi facultatem manendi domi. Est enim mihi aliquid efficiendum.
Est mihi abeundum rus cum parentibus meis, id ut tua pace fiat, oro.
Concedas mihi potestatem exeundi, causa { levandæ alvi. / solvendi ventrem. / reddendæ urinæ.
Liceat mihi currere domum afferendi libelli cujuspiam gratia.
Liceat mihi { ludo literario, / schola } exire ad emendum { papyrum / pennam / panem }
Quispiam me præ foribus conventum expetit. Quæso itaque ut liceat mihi tua pace ad hunc exire.
Dominus / Pater { meus jussit me / domum redire } { decima, / prima, / tertia, } { id ut mihi liceat facere, / oro. }

ἀλγέω { τὴν κεφαλήν. / τοὺς ὀδόντας. / τὴν χαιρέφα.

Ἡ ῥὶς φάζει αἷμα.

Κακῶς ἔχω, τέτε ἕνεκα δέομαι ἐξεῖναί μοι οἴκαδε ἀπελθεῖν.

Φίλταξε καθηγητὰ, Ἰωάννης αὐτῇ αὐτῷ ὑπνῷ συγγινώμην ἔχειν.

Ἰωάννης ἡ Παῦλος αὐτῶν σφισὶν αὐτοῖς ἀπῆσι συγγινώμην ἔχειν.

Φίλταξε διδάσκαλε, χθὲς βιβλίον τι ἀπώλεσα, ὃ ὅπω ἀνέλαβον, διὰ τέτο δέομαί σε, γνῶθι τῶν συμμαθητῶν, ὅπως, εἴ τίς ποτε αὐτὸ ἕυρῃ, μοι ἀποδῶ.

Ἐνδοξότατε καθηγητὰ, διδαξόν με ὃν τρόπον λέξω ἑλληνιστὶ, Johannes me verberavit.

Διδάσκαλος.

Καλὰ τέτον τρόπον λέξεις, Ἰωάννης ἔτυπτέ με.

Παιδάριον.

Δέομαί σε διδάσκαλε, γράφειν μοι τὸ ἄλφα στοιχείων ἑλληνικῶν χαραχτῆρας, ὃς πρὸ γράφειν ἂν μιμῶμαι.

Διδάσκαλος.

Πῦ ἔχεις τὸ ἀρχέτυπον, ὃν πρὸς ὀλίγων ἡμερῶν σοι κατέγραψα.

Παιδάριον.

Τέτον διὰ ἀμελείας ἀπώλεσα.

Ἰωάννης αὐτόν μοι διεπάραξε.

Διδάσκαλος.

Ἰδὲ ἔχεις νῦν ἄλλον, φέροντιζε ὅπως μὴ ἡ τέτον ἀπολέσῃς.

παιδάριον.

Δέομαί σε διδάσκαλε, περπερασκιάζειν μοι τὸ πρόσωπον τέτο.

Διδάσκαλος.

Dolet mihi caput.
Dolent mihi dentes.
Dolet mihi ventriculus.
Nasus stillat sanguinem.
Malè habeo, ideo quæso, ut mihi liceat domum ire.
Amantissime Præceptor, Joannes petit sibi absenti veniam dari.
Joannes & Paulus petunt sibi absentibus dari veniam.
Clarissime Præceptor, heri libellum quendam amisi, quem nondum recepi. Rogo igitur te, ut admoneas condiscipulos, ut, si quis fortè eum invenerit, mihi restituat.
Clarissime præceptor, doce me quibus verbis dicam Græcè, Johannes me verberavit.

Præceptor.

Sic dices : Johannes, &c.

Puer.

Oro te Præceptor, ut mihi describas figuras elementorum Græcorum, quas scribendo imiter.

Præceptor.

Ubi habes archetypum, quem ante paucos dies tibi præscripsi ?

Puer.

Eum per incuriam amisi.
Johannes eum mihi discerpsit.

Præceptor.

En habes jam alium, cave ne & hunc perdas.

Puer.

Quæso præceptor, ut præpares mihi pennam hanc.

Διδάσκαλος.

Ποῖον πλεῖστον θέλεις;

παιδάριον.

Προσάρμοζε τῇ χειρί σου.

Δίδαξόν με ταῦτα ἀναγινώσκειν.

Τίνα βιβλίον ταῦτα ἀναγινώσομαι;

πρόσεχε μοι ὅσην χρὴ με ἐπιμανθάνειν ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ.

ἄγε μοι γραμμάς.

οὐκ ἔχω μέλαν γραφικόν.

οὐκ ἔστι μοι { μελανδοχεῖον, μακαρίδιον. / χρήματα, πλεῖστον γραφικόν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ ΠΑΡΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩ ΤΟΥΣ ΤΑ ΑΠΕΙΝΑΙ ΠΟΙΕΙΣΘΑΙ ΤΑΣ ἈΠΟΛΟΓΙΑΣ.

Διδάσκαλος.

Διὰ τί ὕστερος βραδέως ἦκες;

Οἱ ἡμέτεροι βραδύτερόν με ἤγειρον.

Βραδύτερον ἀνέστην παρὰ γνώμην.

Βραδύτερον ἐξυπνίσθην διὰ τὸ { συμπόσιον, / δεῖπνον, } εἰς μέσην νύκτα ἀναβεβληκώς.

Τὸ ὠφελιμώτερον ἡμῶν διήμαρτε.

διὰ ἀμέλειαν καταλελοιπὼς βιβλίον οἴκοι, ἕνεκα τοῦ κομίζειν ταύτην, οὐκ ὀρθῶς οἰκάδε ἀνέδραμον.

Ἐβοήθησα τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν τῷ ἀποθεῖναι τὰ ξύλα.

ἀπέστειλέ { δεσπότης, / δέσποινα. } με ποῖ { πατήρ, / μήτηρ. }

Ἠναγκα { οἶνον } τῷ ταχέως. / { ζύθον } τῷ κυείῳ.

Καθηγητής.

Τίνος ἕνεκα, { τοσοῦτον χρόνον } τίνι σχολίῳ; / διὰ τί { οὐκ ἦλθες εἰς } τὸ διδασκαλεῖον;

διὰ

Præceptor.

Qualem pennam cupis?

Puer.

Attempera ad manum tuam.
Doce me hæc legere.
Quomodo hæc legam?
Præscribe mihi quantum ediscam hac hora.
Duc mihi lineas.
Non habeo atramentum.
Non est mihi { atramentarium, cultellus. / pecunia, penna.

FORMULÆ EXCUSANDI APUD Præceptorem absentiæ.

Præceptor.

Cur tam sero venis?
Nostri serius me somno excitaverunt.
Serius surrexi præter voluntatem.
Serius expergefactus sum propter { convivium, cœnam } { in mediam noctem prolatam.
Horologium nostrum aberravit.
Per negligentiam reliqueram librum domi, hunc ut afferrem, ex itinere domum recurri.
Adjuvi familiam in seponendis lignis.
Miserat me quopiam { herus, hera. / pater, mater.
Attuli { vinum / cervisiam } patri, hero.

Præceptor.

Cur / Quam ab causam { tanto tempore / non venisti in } { scholam? ludum literarium?

Διὰ τί ὦ { πρώτῃ / τελάστῃ / ἔκτῃ } τῇ ἀναγνώσῃ;
παρεγένου
τῇ ἑορτῇ

Τῇ δημηγορείᾳ ἱερᾷ; Τί ἐκώλυσέ σε σήμερον ὑ παρελθεῖν τῇ ἀναγνώσῃ;

Μαθητής.

κακῶς / ἀῤῥώστως } εἶχον.
Πληγὴ { κεφαλῇ. / ταῖς } ὠσὶ.
ἐπύρεττον.
ὐχ ὑπῆρ- { σκελεά. / χόν μοι { ὑποδήματα.

Ἐλεόμην ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ.

Οἱ γονεῖς ὐκ ἤθε- { τὸ ῥᾴβδιον ψύχος.
λόν με ἐκπέμπειν εἰς { τὸ ῥιγηρὸν ἅλλομαι.
σχολὴν διὰ { τὸν ὑετὸν, τὸν ὄμβρον.

ἐσφάξαμεν { χοίρους. / βοῦς. / πρόβατα.

Γάμος ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν, ᾧ οἱ γονεῖς ἤθελόν με παρεῖναι.

Δέομαί σε διδάσκαλε, συγγνώμην μοι ἔχειν· Μετὰ ταῦτα γὰρ ποιήσω καὶ σωφρονήσω καὶ σωθήσομαι ἐν τῇ σχολῇ.

Διδάσκαλος.

Ἴθι βλέψόμενος τί ποιεῖ Πέτρος, ὅτι ἐν τῷ γυμνῷ ἄπεστι τοῦ διδασκαλείου.

Μαθητής.

Ποῦ ἐστιν διδάσκαλε, πορεύομαι.

Χαῖρε Πέτρε.

Χαῖρε καὶ σὺ συμμαθητά.

Ἰωάννης.

Ὁ διδάσκαλος ἐκέλευσεν ἐρωτῆσαι, τί ποιεῖς, ἢ ἀναγνώστην ὁ παρεγενόμην.

Πέτρος.

Cur non interfuisti { prima / quarta / sexta } hora lectioni, concioni?

Quid te impedivit, quo minus hodie interfueris lectioni?

Discipulus.

Male habui.

Ægrotavi.

Doluit mihi { caput. / venter.

Laboravi febri.

Non erant mihi { tibialia. / calcei.

Lavimus domi nostræ.

Parentes noluerunt me { intensum frigus. / vehementem æstum. } frequentare scholam propter { pluviam, imbrem.

Mactavimus { porcos. / boves. / oves.

Nuptiæ celebratæ sunt domi nostræ, quibus parentes me voluerunt interesse.

Rogo te Præceptor, ut mihi veniam des, posthac enim ero diligens, & assiduus in schola.

Præceptor.

Eas visum quid agat Petrus, quod nunc non sit in schola.

Discipulus.

Faciam præceptor. Vado.

Salve Petre.

Salve & tu condiscipule.

Johannes.

Præceptor jussit interrogare, quid agas quod lectionibus non interfis.

Π Ρ Ο Θ.

Ὁρᾷς με { ἀσχολούμενον. / κακῶς ἔχοντα. / νοσοῦντα.
διὰ τοῦτο δέομαί σου, ὑφ' ἑμοῦ Προθ ἀπολογεῖσθαι.
Ὅταν βέλτιον ἔχω ἄρξομαι, ταχέως ἀναστρέψω πρὸς ὑμᾶς εἰς τὴν σχολήν.

Μαθητής.

Διέτριψα διδάσκαλε, ὅσα προσέταξας.
Πέτρος λέγει { ἀσχολεῖσθαι. / κακῶς { ἔχειν. / ἐσχηκέναι. / ὀψολὰς γεγραφέναι.
Κεῖται ἐν τῇ κλίνῃ βεβαρημένος συνεχῶς.
Οἱ γονεῖς Πέτρου λέγουσιν αὐτὸν ἀποδημῆσαι.
Οἱ γονεῖς Ἰωάννου φασὶν, αὐτῷ ἀδεμίαν ὑπάρξαι περισπασμοῦ, διὰ { κωλύειν } αὐτὸν, ὅταν εἰς τὴν τοῦτο δέονται σου { ῥαδιδίζειν } σχολὴν ἐπανέλθῃ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ κατηχουμένους μαθητὰς πρὸς διδάσκαλον.

φίλτατε διδάσκαλε, Ἰωάννης παρέχει μοι περισπασμόν.

Ἐνοχλεῖ με.
οὐκ ἐᾷ με. ὠθεῖ με. θλίβει με.
Ἰωάννης { καταγελᾷ { μου. / με. / προσίβαλέ μοι πόδα, ἵνα πέσω. / κινίζει τὰς τρίχας μου. / οὐκ ἐᾷ με διαβαίνειν.

Ἐνοχλεῖ

Petrus.

Vides me { occupatum esse. / malè habere. / ægrotare.

Ideo oro, ut me absentem excuses.

Ubi melius habere cœpero, statim revertar ad vos in scholam.

Discipulus.

Curavi præceptor, quod mandasti.

Petrus dicit se { occupatum esse. / malè { habere. / habuisse. } / literas scripsisse. }

Decumbit in lecto jam tres dies totos.

Parentes Petri dicunt, ipsum peregrè profectum esse.

Parentes Johannis dicunt, ei nihil fuisse negotii, ideo rogant te, ut { punias / virgis cædas } { ipsum, cum in scholam fuerit reversus.

FORMULÆ DEFERENDI discipulum ad Præceptorem.

Charissime Præceptor, Johannes exhibet mihi negotium.

Est mihi molestus.

Non finit me. Trudit mihi. Premit me.

Johannes { illudit { mihi. / me. } / objecit mihi pedem, ut caderem. / convellit mihi capillos. / non finit me transire.

Interturbat

Ἐνοχλεῖ με { γρᾴφοντα. / ἐμμανθάνοντα. / ἀναγινώσκοντα ἢ ἀνάγνωσιν.

Κατέχῃ ἢ τόπον μου.

Ἐκβάλλει με ἐκ τόπου μου.

Ἔτυ- { βακτηρίᾳ, / φέ με { μελανδοχείῳ, κολάφῳ.
ἐκολάφισέ με.

Ἔκβαλεν εἰς ἐμὲ { βιβλίον. / λίθον. / χιόνα.

Ἔκβαλέ με λίθῳ.

Ἐβαυμά- { ξίφει.
τισέ με { μαχαιρίῳ.

Ἐνέπτυσεν εἰς { χλαίναν / εἷμά / ἱμάτιόν } μου.

Κατηράσατό με.

Ἀτίμως με ὠνόμασε.

Ἠπείλησέ μοι δεινῶς.

Ἀσελγῶς με λοιδορεῖ.

ἐπαράξε } τὸ βίβλον.
ἔκαυσε }

ἐρρύπανε { τὸ βιβλίον / τὸ πῖλόν / τὸ πιλίδιόν } μου.

ὀφείλει } χρήματα.
μοι } δωρεάν.

ἐβούλεταί } ἀποτίειν.
μοι } ἀποδοῦναι, ἀντίειν.

δαβαίνον] ⊙ { ἀπάτῃ / βιαίῳ / ἐκκλησιαστῇ } ἐκ ἀνέωξε ἢ κεφαλίδ.

ἐμὲ παρέσχεν ἑαυτὸν ὑπεικῆ τοῖς γονεῦσι.

Ἀπολογία.

Interturbat me { scribentem. / ediſcentem. / relegentem lectionem.
Occupat locum meum.
Extrudit me ex meo loco.
Percuſſit me { baculo, / atramentario, pugno.
Colaphum mihi impegit.
Conjecit in me { librum. / lapidem. / nivem.
Petiit me lapide.
Vulnerauit me { gladio. / cultello.
Conſpuit { pallium / veſtimentum / veſtem } meum.
Imprecatus eſt mihi, Maledixit mihi.
Appellavit me ignominioſo nomine.
Comminatus eſt mihi graviter.
Petulanter me calumniatur.
Diſcerpſit / Aduſſit } librum meum.
Commaculavit { libellum / pileum / pileolum } meum.
Debet mihi { pecuniam. / denarium.
Non vult mihi { perſolvere. / reddere, ſolvere.
Tranſeunte { Conſule / Senatore / Concionatore } non aperuit caput.
Non præbuit ſe obedientem parentibus.

Excuſatio.

Ἀπολογία.

οὐχ ὅτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.
Ἰωάννης φάσκει.
Πέτρος { μισεῖ με. / δυσμενῶς ἔχει πρός με, διὰ τοῦτο ταῦτα πλάττει κατ' ἐμοῦ.
οὐκ ἔβλαψα αὐτόν.
οὐχ ἥψαμην αὐτοῦ δακτύλῳ.
οὐχ ἑκὼν ἔπταισα.
διὰ ἀγνοίας ἐποίησα.
οὐκ ἐγὼ εἰς αὐτὸν, ἀλλ' αὐτὸς εἰς με ἐξήμαρτε.
μέταμέλει μοι τοῦ ἔργου.
μέταμέλει μοι ὧν εἰς Πέτρον ἐξήμαρτον.
οὐδὲν τοιοῦτο μὴ ταῦτα ποιήσομαι.
οὐχ ὑπηρετέ μοι { γραφῇ / μανθάνῃ } ταῦτα. σχολὴ τοῦ
διὰ τὴν ἀσχολίαν οὐκ ἐδυνάμην παρεῖναι.
ὑπισχνοῦμαι / ἐπαγγέλλομαι } βελτίονα.
πῶς ὄζει { πατήρ; / μήτηρ; / διδάσκαλος; } οὐκ οἶδα, ἀγνοέω.

Ἔστιν ἐν τῷ
- μυσσάω.
- ταμείῳ.
- ὑποκαύστῳ.
- ἀφεδρῶνι.
- κήπῳ.
- σταθμῷ.
- μαγειρείῳ.
- βαλανείῳ.
- κοιτῶνι.
- ὑπερῴῳ, vel ἀνωγείῳ
- σανιδώματι.
- ὑπογείῳ, ναῷ vel ἱερῷ.

Οἶκοι

Excuſatio.

Non ita ſe res habet.
Johannes mentitur.
Petrus { odit me. / mihi malè vult, ideo hæc comminiſcitur in me.
Non læſi eum.
Non attigi ipſum digito.
Non volens feci.
Per imprudentiam feci.
Non ego in illum, ſed ille in me deliquit.
Pœnitet me facti.
Pœnitet me illorum, quæ in Petrum deliqui.
Nihil tale deinceps faciam.
Non fuit mihi otium { ſcribendi / diſcendi } hæc.
Propter occupationes non potui adeſſe.
Promitto / Polliceor } meliora.
Ubi eſt { pater? / mater? / præceptor? } Neſcio, Non ſcio.
Eſt in { muſæo. / penu, vel promptuario. / æſtuario. / latrina. / horto. / ſtabulo. / culina. / balneo. / cubiculo. / ſuperiori ædium parte, h. cœnaculo. / tabulato ſeu contignatione ædium. / cellario, templo.

Do-

Οἶκοι ἐκ ἔστι.

Ἐξεπορεύετο { τῆς θύρας. / τῆς πόλεως. / τῆς οἰκίας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ τοῖς συμμαθηταῖς προσομιλεῖν.

προσέρχου / προσελθε δεῦρο } ὦ Πέτρε.

ἴσα / μένε } ὀλίγον χρόνον.

Ἔχω σοί τι εἰπεῖν.

Ἔστιν ὅ σε αἰτήσω.

Ἔστιν ὃ παρά σε αἰτήσω.

Δέομαί σε, συναγορεῦν μοι παρὰ τῷ διδασκάλῳ πρὸς τὰ ἀπαίτια. ἀσχολοῦμαι γὰρ πρὸς ῥητὰ προσόμοια, διὰ τοῦτο νῦν ἐν τῷ διδασκαλείῳ εἰμὶ ὁ δωσόμαι.

Ἀσμένως ποιήσω.

Ἐπιτελέσω μέν, ἀλλὰ πρὸς ταύτας τὰς ὁμολογίας, ὅπως μὴ σὺ τὸ αὐτὸ ποιήσῃς, εἰποτέ μοι δεήσει.

Ἐρωτῶ σέ μοι ταῦτα.

Πόσον χρὴ ἡμᾶς ἀπὸ σώματος εἰπεῖν τῇ ὥρᾳ πρώτῃ, δευτέρᾳ;

Ταῦτα ἡμᾶς ἀπὸ μνήμης εἰπεῖν δεῖ.

Ἄκουσόν μου ἀπὸ σώματος ἀναγινώσκοντος, ὅσα εἰδέναι ὀφείλομεν, μὴ ταῦτα ἐναλλάξ σε ἀκούσω.

Διημαρτάνεις τὴν ἀναγινώσκῃς.

Καλῶς ἀναγινώσκῃς.

Λέγε βραδέως.

Μὴ ἀνάγνωθι προπετῶς.

Βέλτιόν ἐστι βραδύτητι, ἢ ταχύτητι ἁμαρτάνειν ἐν τῷ λαλεῖν.

Τὰ ῥήματα ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἐκ ἐν τῷ σώματι χωνευθῆναι δεῖ.

Domi non eſt.

Egreſſus eſt { extra fores. / urbe. / ex ædibus.

AGENDI CUM CONDISCIPULIS Formulæ.

Accede / Veni huc } Petre.

Reſiſte / Mane } pauliſper.

Habeo quod tibi dicam.

Eſt quod te rogem.

Eſt quod à te petam.

Rogo te, ut me excuſes apud præceptorem abſentiæ. Nam ſum certis negotiis occupatus, quo fit, ut nunc in ſchola eſſe non poſſim.

Libenter faciam.

Expediam, ſed ea conditione, ut & tu idem facias, ſi fortè mihi opus erit.

Interpretare mihi hæc.

Quantum eſt nobis pronunciandum memoriter hora prima, ſecunda?

Hæc nobis memoriter recitanda ſunt.

Audi me memoriter pronunciantem quæ ſcire debemus, poſtea viciſſim te audiam.

Aberras pronunciando.

Malè legis.

Dic ſenſim.

Nè præcipites verba.

Satius eſt tarditate, quàm celeritate peccare in loquendo.

Verba in pectore, non in ore, naſci debent.

Sic

Θάρσει, ὁ θεὸς τὸν βλάπτει τὸ μνήμιον.
Πῶς ξον { τὸ βίβλον. / τὸ βιβλίον.
Τῷ μνήμῃ, καὶ μὴ τὰς βίβλοις πιστεύειν δεῖ.
Τοσοῦτον ἔκπας ὅπως ἀπόλωμι, ὅσον μνημονεύω.
Πόθεν ποιήσομαι τὸν ἀρχὴν;
Ἐξάρχε ὅπως ὕστερα ἔλθῃς.
Ἀρέσκει σωαγωνίζεσθαί μοι ἐν τῷ γράφειν γράμματα.
Ἀρέσκει μοι, ἀλλ' ἀπορῶ { παπύρου / μίσθιος. / μέλανος γραφικοῦ.
Δός μοι { τὸ παπύρου.
ὀλίγον τι { τοῦ μέλανος γραφικοῦ.
Τίνος ἐστὶν { ἐμοῦ ἐστιν.
ἡ βίβλος; { ἔστι Πέτρου.
Ἀποδός μοι ποτὲ τὸν βίβλον μου, ἄλις αὐτῷ χρησάμενος.
Λῆγε λαλῶν, { ὁ διδάσ- { περισέρχεται.
παῦε γελῶν, { καλὸς { πάρεστι.
Τίνα βίβλον ἔχεις;
Γραμματικήν ὅτι.
Συγχώρησόν μοι ὀλίγον τὴν βίβλον σου εἰσορᾶν.
Σίγα, καὶ τὰ προσεταγμένα ποίει.
Οὐχ ὕτως τοῖς διδασκάλοις, ὡς αὐτῷ τῷ Θεῷ πρόσχρεις, μὴ πειθαρχῶν.
Καίπερ ὁ διδάσκαλος ἄπεστιν, ὅμως ὁ Θεὸς πάρεστιν, ὁ πάντα εἰδὼς καὶ εἰσορῶν.
Σημειῶ σε { τὸ ὑπερχωεὶς λέξεως. / τῷ σολοικισμῷ. / τῷ βαρβαρισμῷ.
Λάλησον { Ρωμαϊστί. / Ἑλληνιστί.
χρῶ λόγῳ { ῥωμαϊκῷ / ἑλληνικῷ.

ἀγνοεῖς

Sis præsenti animo, metus officit memoriæ.

Claude { librum. / libellum.

Fidendum est memoriæ, non libris.

Tantum quisque scit, quantum memoria tenet.

Unde faciam initium?

Incipe ubi proximè desiisti.

Placetne mecum certare pingendis literis?

Placet quidem, sed deest mihi { charta. / penna. / atramentum.

Da mihi pau- { charta.
lulum de tua { atramento.

Cujus est liber? { Meus est. / Petri est.

Redde mihi tandem librum meum, eo satis usus es.

Define fabulari, / Desiste ridere, } Præceptor { advenit. / adest.

Quid libri habes?

Grammatica est.

Fac mihi copiam tui libelli parumper inspiciendi.

Tace, & quæ tibi mandata sunt, fac.

Non tam Præceptores, quàm ipsum Deum offendis si non obtemperas.

Licèt præceptor absit, Deus tamen adest, qui omnia scit & intuetur.

Noto te { vernaculi sermonis. / solœciſmi. / barbariſmi.

Loquere { Latiné. / Græcé.

Utere ser- { Latino.
mone { Græco.

ἀγνο- { ῥωμαϊκὸν } λόγον { ῥωμαϊστὶ } λαλεῖν
εἷς τ' { ἑλλωικὸν } τῷ { ἑλλωιστὶ } κληθῶμαι;
Μάτλω μανθάνομῶ πολλὰ, ἐὰν μὴ τὰ αὐτὰ τῷ γεύ-
φειν κ' τῷ λαλεῖν χρώμεθα πρὸς τ' βίον.
Ἄφες μοι τοῦτον τ' λύχνον.
Ἔνεγκε λυχνεῖον, λυχνοῦχον.
ἀπόμυπε
καθάιζε { τ' λύχνον.

Συσκιάζω πῦρ ἐν { τῇ θερμάστρᾳ.
τῇ ἑστίᾳ.
τῷ καμίνῳ.

σωτίθει { τοὺ ξύλους
διώθει { ἐν τῷ βαύνῳ.
πλείους σχίδακας } παρατίθει.
πλείω ξύλα }

Ἄλλος Διάλογος.

Τίς κόπτει τ' θύραν;
Ἐγώ εἰμι. τίς ὁ ἐγώ;
φθέγγε τὸ ὄνομά σου.
ὄνομά σοι τί ὀστί;
Ἐστί μοι ὄνομα Ἰωάννης.
Εἰσδέχου με, ἄνοιγε τλὼ θύραν.
ἡ θύρα ἀνεωγμένη ὀστί.
Ἐζήτησέ σε τίς.
Τίς περὶ θυρῶν ἐξώς σε περισπεῖν ὀπθυμεῖ.
σπουδῇ τοῦτο λέγεις, ἢ παίζεις;
χωεὶς παιδιᾶς φημί.
ἐ παίζω, ἀλλὰ σπουδάζω.
τίνος ἕνεκα } δακρύεις;
τί
Τί κακὸν ἔπαθες;
ἐτύφθην.

ἔδωκα

An ig- { Latinum } ſermo- { Latinè } comparari lo-
noras { Græcum } nem { Græcè } quando?
Fruſtra diſcimus multa, niſi eadem ſcribendo & loquendo ad uſum transferimus.
Accende mihi hanc candelam.
Adfer candelabrum, laternam.
Emunge } candelam.
Purga }

Strue ignem in { fornace. / foco. / camino.

Compone } titiones in
Protrude } fornace.
Plus aſſularum }
Plus lignorum } appone.

ALIUS DIALOGUS.

Quis pulſat oſtium?
Ego ſum. Quis ego?
Ede nomen tuum.
Quod eſt tibi nomen?
Eſt mihi nomen Joannes.
Intromitte me. Aperi januam.
Janua aperta eſt.
Quæſivit te quiſpiam.
Quidam præ foribus ſtans te conventum expetit.
Serióne, an joco iſtud dicis?
Extra jocum dico.
Non jocor, ſed ſeria ago.
Quam ob cauſam } fles?
Cur }
Quid mali tibi accidit?
Cæſus ſum.

Ἔδωκα τιμωρίαν τῷ διδασκάλῳ.
Τί δεινὸν ἐποίησας; οὐδέν.
κοινὴ αὕτη ὅτι πάντων τῶν παιδαρίων ὑπόκεισαι, καὶ μὲν ὅτε δικαίως τύπτονται.
τῷδὲ τίνων ὑμῖν ἢ ἔεις ὅτι;
ἀναγγέλλωμεν τοῦτο ἀμφισβήτημα τῷ ὑποδιδασκάλῳ.
οὐ νομίζεις τὸ βιβλίον ὃ σοι ἔχρησα;
φεῦ, πάντως ἐκείνο ἐλαθόμην.
οὐκ ὀπὴ νεῦν ἦλθέ μοι τ' οἰκίας ἐκβαίνοντι.
ἀληθῶς { σήμερον. / αὔριον.
νομίσω
Τίνων ὅτι νῶϊ χορηγεῖν ἡμῖν λύχνον;
Τίνα χρὴ ἤδη ἀγοράζειν ξύλα;
Τίνων ὅτι { σαρῶν / καθαρίζειν } τὸ μεσσῆον;
ἐμὲν / σὸν / Ἰωάννου } ὅτιν.
Ἀπορῶ σαρώθρου.
οὐκ ἔστι μοι σάρωθρον.
σρῶσον { τὴν κλίνην. / τὸ λέχος.
ἅπτε λύχνον.
τὰς βιβλους αὖθις εἰς τόπον ἑαυτῶν τίθει.

Ἄλλος.

Τί σκυθρωπότερος εἶ, ἢ εἰώθεις;
οὐχὶ πάντα καλῶς ἔχει;
ἀπόλωλα τὸ βιβλίον μου.
δεινῶς ἔπεσον, πέδος ἠπείλησέ μοι πληγάς.
Διὰ τί τοσοῦτον χαίρεις;
Ὅτι ἐδόθη ἡμῖν τὸ βαδίζειν οἴκαδε ἐξουσία.

Ἐδόθη

Dedi pœnas præceptori.
Quid mali feceras? Nihil.
Hæc communis eſt omnium puerorum reſponſio, etiam cum merito vapularunt.
Quid controverſiæ eſt inter vos?
Referamus de hac controverſia ad hypodidaſcalum.
Afferſne libellum, quem tibi commodato dederam?
Vah, iſtud mihi omnino exciderat.
Non venit mihi in mentem cum domo exirem.
Certo afferam { hodie. / cras.
Cujus eſt nunc miniſtrare nobis candelam?
Quem oportet nunc emere ligna?
Cujus eſt { verrere / purgare } muſæum?
Meum / Tuum / Johannis } eſt.
Deſunt mihi ſcopæ.
Egeo ſcopis.
Sterne { lectum. / lectulum.
Accende lychnum.
Libros in ſuum locum repone.

ALIUS.

Quid triſtior es ſolito?
Salvane res eſt?
Perdidi libellum meum.
Graviter cecidi, Petrus minatus eſt mihi verbera.
Quid tam lætus es?
Quia facta eſt nobis abeundi domum venia.

Ἐδόθη ἡμῖν τῦ παίζειν ἐξουσία.

Εἰς πόσην ὥραν ἐκελεύθημεν ἐπανελθεῖν εἰς τ̀ σχολήν;

εἰς ὥραν { ἕκτην. / ἑβδόμην. / ὀγδόην. / ἐννάτην. / δεκάτην. / ἑνδεκάτην. / δωδεκάτην. / πρώτην. / δευτέραν. / τρίτην. / τετάρτην. / πέμπτην. }

ποῖ νῦν βαδίζεις;

πορεύομαι οἰκαδε.

ἠμι ἀγοράσων { πάτυραν. / μέλαν χαφικόν. / πλερέ. / ἄρτον πύρινον. }

Πῦ ἔστιν Ἰωάννης;

Ἐξῆλθε { ἔξω. / τῆς σχολῆς. / πρὸς τὸ ἀποπατεῖν. }

Ἐξεπορεύετο τῦ διδασκαλέυ, τῦ ὑρᾶν ἕνεκα.

πόσα { ἠγόρασας / ἐωνεῖο } { ταύτην / τὴν βίβλον; }

Ἠγόραζον { τριῶν δηναρίων / τεσσάρων χρυσῶν / πέντε δραχμῶν } παρὰ βιβλιοπώλυ.

ὀλίγυ / πολλῦ } ἠγόρασας.

ἰδίης / πωλοῦ } ἄλλης / τιμῆς.

τοῦ

Data eſt nobis ludendi venia.
Ad quotam horam ſumus juſſi redire in ſcholam?

Ad horam { ſextam. / ſeptimam. / octavam. / nonam. / decimam. / undecimam. / duodecimam. / primam. / ſecundam. / tertiam. / quartam. / quintam. }

Quo nunc vadis?
Eo domum.

Abeo emptum { papyrum. / atramentum. / pennas. / panem triticeum. }

Ubi eſt Johannes?

Exivit { foras. / ſchola. / ad requiſita naturæ. }

Egreſſus eſt è ludo literario, reddendæ urinæ causâ.

Quanti { mercatus es / emiſti } hunc libellum?

Emi { tribus denariis / quatuor aureis / quinque drachmis } à bibliopola.

Parvo pretio / Nimio } emiſti.

Nemo { divendit / vendit } alio pretio.

ΤΟΥ ΧΡΗΣΑΙ ΠΑΡΑδείγματα.

Χρῆσόν μοι { πτερὸν γεωφικήν. / βαφίδα σὺν νήματι. / τὼ βίβλον.

Δύναμαι ἤδη ἀποδοῦναί σοι.

Αὐτὸς νῦν ἐμείνῃ χρῆσαι.

Χρῆσον, ἀλλ' ὅτι ταύτας τὰς ὁμολογίας, ὥστε σῶον ἐμοὶ ἀποδώσεις, καὶ ἐν καιρῷ, ἵνα μὴ αὐτὸς χρείαν ἔχω, ὅτε χρηστέον ὄζιν.

Ἰδοὺ ἔχεις, ἀλλὰ { ὑπαίνης. / καταφυπαίνης.
εὐλαβοῦ μὴ

Ὁ διδάσκαλος ὁ ἐμὸς δεῖταί σου πέμψαι αὐτῷ χρῆσιν ἐπ' ὀλίγον χρόνον, τῶν διαθηκῶν ἑλληνικῶν.

Δύναμαι ἐν τῷ παρόντι αὐτῷ χρῆσαι.

Τοῦ δανείζειν.

Ἀναγκάζομαι παρὰ διδασκάλου χρήματα δανείζεσθαι.

Ἐδανεισάμην χρήματα εἰς τὸ ἀγοράζειν ἱμάτια.

Δέομαί σου { δανείζειν / χρῆσαί } μοι { δηναάριον. / λύχνον. / χάρτιον παπύρου.

Αἴτησον παρ' ἄλλου τινός, ἐμοὶ αὐτῷ γὰρ μόγις ὑπάρχει.

Ἄλλως.

Πόσου ὄζιν ἡ ὥρα; { πρώτη. / δευτέρα. / τρίτη. / τετάρτη. / πέμπτη.

Ὑπερέβαλε ἡ ὥρα δεκάτην

COMMODANDI Formulæ.

Commoda { pennam. / acum cum filo. / librum.
Carere nunc non possum.
Ipse eo nunc utor.
Commodabo, sed ea lege, ut salvum mihi restituas & maturè, ne ipse egeam, cum mihi utendum erit.
En habes, { commacules. / sed vide ne { labeculis aspergas.
Præceptor meus rogat, ut sibi mittas utendum in breve tempus Testamentum Græcum.
Non possum in præsentia ei commodare.

Mutuari.

Cogor à præceptore pecuniam mutuari.
Mutuatus sum pecuniam ad emendas vestes.
Oro te ut mihi mutuo des { denarium. / candelam. / chartam papyri.
Pete ab alio quodam, mihi ipsi enim vix sufficit.

ALIUS.

Quota est hora? { prima. / secunda. / tertia. / quarta. / quinta.
Imminet hora decima.

Effluxit

ἐξερρύησεν } ἡ ὥρα } ἐδδόμη.
παρῆλθεν } ὀγδόη.
ἐκ ἠείθμησα τὰς ὥρας.
τὸ ὡρολογεῖον διαμαρτάνει.
διαμαρτάνεις τῦ ἀριθμῆν.
τὸ κλέψαυμον ἴπαλαι.
κίνει τὸ κλέψαυμον.
ἐπανόρθω { τὴν ὑπτιολὴν / τὴν γραφὴν / τὸν στίχον } μι.
Δέομαί σε ἀναγνῶσκειν τὴν γραφὴν τὴν ἐμὴν, κὴ ἐὰν σφάλμα τι ἕυρῃς, αἴρειν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ αἰτῆσαι τὸν διδάσκαλον.

Εὐδία ἤδη ὀξί.
Ὁ ἀρανὸς παρακαλεῖ πρὸς τὸ παίζειν.
Ἐξέλθωμὲν παίζειν.
ἐκ ἔξεσι παίζειν ἄνευ ἐξυσίας.
χὴ πέμπειν τινὰ ὃς τ τῦ παίζειν ἐξυσίας ἡμῖν τυγχάνῃ.
Πορεύεσθω ὁ Παῦλος, πολυλόγος γάρ ὀξι κὴ τολμηρός.
ἐδεὶς πρὸς ταύτην τὴν πρεσβείαν ἱκανώτερός ὀξι τῦ Πέτρυ.
Ἰδι Πέτρε αἰτῆσαι ἡμῖν τῦ παίζειν ἐξυσίαν.
Πορεύεσθω ὅστις βέλεται, ἐγὼ βέλομαι μᾶλλον ἀπορῆσαι, ἢ αἰτῆσαι.
Πορεύου ὦ φίλτατε, πολλῆς χαρᾶς πρεπούσης πάντων ἡμῶν τάχιστα.
Ἐπεὶ τοσῦτον αἰτεῖτε, χαίσομαι τ δεήσεσι τ ὑμετέραις.
χαῖρε λύσιε διδάσκαλε.

χαῖρε

Effluxit } hora { ſeptima.
Præteriit } { octava.
Non numeravi horas.
Horologium aberrat.
Aberras numerando.
Clepſammon ſubſiſtit.
Move clepſammon.
Emenda { epiſtolam meam.
{ ſcriptum meum.
{ verſus meos.
Rogo te, ut relegas ſcriptum meum, & ſi quid errati deprehenderis, tollas.

ROGANDI PRÆCEPTOREM Formulæ.

Nunc aer ſerenus eſt.
Cœlum invitat ad ludendum.
Exeamus luſum, vel ad ludendum.
Non licet ludere abſque venia.
Mittendus eſt quiſpiam, qui ludendi veniam nobis impetret.
Eat Paulus, nam benè linguax eſt, & audax.

Nemo ad hanc legationem magis idoneus, quàm Petrus.
I Petre oratum nobis ludendi veniam.
Eat qui volet, ego carere malo, quàm rogare.

I quæſo, ab omnibus nobis magnam initurus gratiam.
Quandoquidem tantopere id contenditis, obſequar precibus veſtris.
Salve Domine Præceptor.

Salve

χαῖρε καὶ σὺ Πέτρε.
οἱ μαθηταί σε αἰτοῦσι φιλανθρωπίαν σε τῆ πείζῃ ἐξουσίαν.

Διδάσκαλος.

Παιζέτωσαν, ἀλλὰ ἀγελησὸν ἐν τόπῳ τελαγμβώῳ: καὶ ἐν καιρῷ εἰκαδε ἀνελθέτωσαν.
Ἀμφὶ ὥραν πέμπτην ἐπανελθέτωσαν εἰς πόλιν.

Παιδάριον.

Εὐφραινώμεθα, ἐτύγχανον ἐξουσίας, καίτοι δυσχερῶς, ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ φυλακτέον ὄζι, μή τι ἀνύστανωμεν.
Ἐπὶ τὸ τῆ παιδιᾶς γόνυς ἐν τῷ πεδίῳ βαλλώμεθα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ τοῖς συμμαθηταῖς συλλαλεῖν.

Πόθεν ἔρχῃ ἔτω πρωΐ;
ἐκ τῆ κοιτῶνος ἡμῶν.
πότε ἀνέστης;
μικρὸν πρὸ τῆ ὥρας ἕκτης.
τίς ἐξήγειρέ σε;
πατήρ. μήτηρ. ἀδελφός. ἀδελφή.
προσεκώμησας τῷ Θεῷ;
προσήυχα τῷ Θεῷ;
ὅτε πρῶτον ἐκτένισα τὰς τρίχας, καὶ ἐνιψάμην τὰς χεῖρας, καὶ τὸν ὄψιν, καὶ τὸ σόμα, προσηυχόμην.
Πῶς προσήυχα;
Κάμψας τὰ γόνατα καὶ σωθεὶς τὰς χεῖρας, διεξῆλθον τὸ δεκάλογον, καὶ σύμβολον ἀποστολικὸν, καὶ τὴ προσευχὴ κυριακὴν, καὶ προσέθηκα τὴ προσευχὴ γνώσιμον, μὴ τὴ εὐχαριστίας.
ποίᾳ διαλέκτῳ ἔσθας προσευχεῖς;

Τότε

Salve & tu Petre.
Discipuli tui orant tuam humanitatem ludendi veniam.

Præceptor.

Ludant, sed gregatim in loco ad id constituto, & maturè se domum recipiant.
Sub horam quintam redeant in urbem.

Puer.

Simus hilares, impetravi veniam, quanquam ægré.
Sed interim cavendum est, ne quid peccemus.

De lusus genere in campo consultabimus.

COLLOQUENDI CUM CONdiscipulis formulæ.

Unde venis tam mané?
Ex cubiculo nostro.
Quando surrexisti?
Paulo ante horam sextam.
Quis excitavit te?
Pater. Mater. Frater. Soror.
Adorasti Deum?
Egisti Deo gratias?
Cum primum pexui crines, & manus, faciem ac os lavi, precatus sum.

Quomodo precatus es?
Flexis genibus & conjunctis manibus recitavi Decalogum, Symbolum Apostolicum, Orationem Dominicam, & addidi notam precationem, cum gratiarum actione.
Qua lingua soles precari?

Aliàs

Τότε μ̃ τῇ παβικῇ, τότε ϰ̀ τῇ ῥωμαϊκῇ, ἐνίοτε ϰ̀ ἑλληνικῇ.

Ἐυσεβῶς ἅμα ϰ̀ καλῶς ποιεῖς ὦ φίλε παῖ· φρόντισον ὅπως τοῦτο τὸ ἔργον σῦ μέρ☉ ἀ πώποτε παραλείψῃς. φροντίσω μ̃ ἀκειβῶς, Θεῦ διδόντ☉, μεμνημένός ☉ τῦ λόγυ τῦ Χειςῦ· χωρὶς ἐμ̃ ἀ δύναθε ποιεῖν ἀδέν. ἔτι ϰ̀, δεῖ πάντοτε προσεύχεϖθαι, ϰ̀ μὴ ἐκκακεῖν. πῦ πορεύῃ; οἴκαδε πορεύομαι.

ἀχὶ ἕτοιμ☉ εἶ λόγον δοῦναι τῆς περὶ τὰ χεάμματα ἀπαιτήσεως σε;

ἕτοιμός εἰμι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

δὸς δὴ λόγον, ϰ̀ θάρσει.

Τῇ ὥρᾳ { ἕκτῃ / ἑβδόμῃ / ὀγδόῃ } ἠκούσαμεν { Κικέρων☉. / Τερεντίυ. / Ἰποκράτες. }

ἀκηκόαμεν ἐξηγηθῆναί τι ἐν τῇ ἐπιτολαῖς.

Τῇ ὥρᾳ ἐνάτῃ ἠσκήσαμεν τὸ γεαφικὸν δύναμιν.

διὰ μνήμης φέρεις τινὰ ἀναγνῶσιν;

μικρᾶ δεῖν· ὀλίγα δεῖν σχεδόν.

ἆρ' ἂν ἐθέλοις, ὥπως ἀναλάβωμεν μετ' ἀλλήλων;

μάλιςα ἐθέλω.

ἀρχᾶ ἦν. ποιᾶ τινὶ ἀρχῇ.

ποιήσομαι ἀσμένως, ἀλλὰ σὺ πρόσεχε τὸν νῦν, ἵνα ἐπανορθώσῃς, εἴ τι ἁμαρτήσω.

ἥδη { ἅπαξ / δὶς / τρὶς / τετράκις / πεντάκις / ἑξάκις / ἑπτάκις / ὀκτάκις / ἐννάκις / δεκάκις } ἥμαρτες.

Aliàs vernacula, aliàs Latina, nonnunquam etiam Græca.

Piè & rectè facis chare puer. Tu cura ut hanc officii tui partem nunquam negligas.

Dabo operam ſedulo, Deo dante, memor dicti Chriſti; Sine me nihil poteſtis facere. Item, Oportet ſemper orare, & non defatigari.

Quo vadis? Domum eo.

Eſne paratus ad reddendam rationem ſtudiorum tuorum?

Paratus ſum, ut mihi videor.

Redde igitur rationem, & ſis præſenti animo.

Hora { ſexta / ſeptima / octava } audivimus { Ciceronem. / Terentium. / Iſocratem. }

Audivimus aliquid explicari in epiſtolis.

Hora nona exercuimus ſtylum.

Tenes memoria prælectionem?

Propemodum. Feré. Propé.

Viſne repetamus unà?

Maximè velim.

Incipe igitur. Ordire tu.

Faciam libenter, ſed tu attentè auſculta ut corrigas, ſi quid peccavero.

Jam { ſemel / bis / ter / quater / quinquies / ſexies / ſepties / octies / novies / decies } erraſti.

Ὦ τάλα, ἐγὼ ἐνόμιζον καλῶς εἰδέναι.
Τὸ αὐτὸ κ᾽ ἐμοὶ εἴωθε συμβαίνειν, ὅτε ἡ μνήμη ὑχ ἅλις ἐσήκεικαι.
μακάριος, ὅστις μνήμην ἀγαθὴν ἔχει.
μέγα ὡς ἀληθῶς εὑρέτημα.
ἀλλ᾽ ὁ χρόνος διέρχεται, ἄκυε ἔν μικρόν. Ἀκόλουθε, ἀναγόρδε.

Μαθητής.

αἰδέσιμε γραμματοδιδάσκαλε, ἀνάγκη τὶς ἀναγκάζει
με ὑπασκέπτεσθαι { τὴν παῖδά, τοῦ γονεῖς, τοῦ συγγενεῖς, } ὁ ἵνα μοι συγχαρῇς δεομαί σε.

Διδάσκαλε αἰδέσιμε, ἐγὼ ἔτη τινὰ ὑπὸ τῇ ῥάβδῳ σε ἐν τοῖς γράμμασι διαῤῥίψας, φιλικῶς κ᾽ πιστῶς ὑπό σε ἐδιδάχθην· τῶν κ᾽ τοῖς γονεῦσι, τοῖς φίλοις, τοῖς ὁπαδόποις ἀρέσκω, ἐμὲ ἐντεῦθεν εἰς ἀκαδημίαν τινὰ ἀπελθεῖν, ὅπως πλέον μανθάνειν, κ᾽ ὕστερον τῷ ὠφελῶ ἐν κλήσει τινὶ καλῇ χρησιμώτερον δηλοῦν, κ᾽ ἄλλοις ἀνθρώποις λυσιτελεῖν δυναίμην. διὸ πολλὴν σοι ἔχω χάριν, ἀντὶ πολλῶν εὖς με εὐεργετῶν σε, κ᾽ ὑπισχνοῦμαι μὴ μόνον ἐκείνων εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον μνήμονα δώσειν, ἀλλὰ κ᾽ παρὰ πᾶσιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι εὐχαριστῶ ψυχῇ κ᾽ γλώσσῃ ἐγκωμιάσαι μέλλειν.

Γραμματοδιδάσκαλος.

Κεχαρισμένη μοί ὄψει, ὦ φίλτατε νεανίσκε, ἡ δίλωσις τῆ σωφροσύνης κ᾽ εὐχαριστίας σε, ἣν τύτῳ τῷ λόγῳ σε ὑπολαμβάνω. εἶδε καὶ ἐν τύτῳ τῷ διεσθαρμένῳ αἰῶνι, κ᾽ τοῖς βλαβερωτάτοις τῆ νεότητι τρόποις, πλείστοι τοιῦτοι εἶσιν, τῆ σὺν ἐν τῷ μανθάνειν τὰ γράμματα, κ᾽ τῷ διοικῆσαι τὸν βίον ὀπίσω μιμεῖσθαι. Ἐγὼ δὲ ὑ μόνον ἀσμένως σοι τὸ ἀπελθεῖν εἰς

Me miſerum, putabam me præclare tenere.
Idem & mihi ſolet accidere, cum memoria non ſatis confirmata eſt.
Felix qui memoria bona præditus.
Magnum revera beneficium.
Sed tempus abit, audi igitur & nunc me. Audio, recita.

Diſcipulus.

Obſervande Ludimagiſter, neceſſitas quædam cogit me inviſere { patriam, parentes, cognatos, } { quod ut mihi per te liceat, oro.

Præceptor venerabilis, ego aliquot jam annis ſub tua ferula bonis literis operam navans, diligenter & fideliter à te inſtitutus ſum : Nunc vero parentibus, amicis, tutoribus meis viſum eſt, ut hinc me ad Academiam aliquam conferam, ubi ampliorem ingenii cultum capere, & Deo poſtea in functione aliqua honeſta utilius ſervire, & aliis hominibus prodeſſe poſſim. Quare tibi gratias ago maximas, pro plurimis tuis in me beneficiis, & polliceor, me illa non ſolum perpetuo meminiſſe, ſed etiam apud omnes bonos, grata mente & lingua prædicare velle.

Ludimagiſter.

Grata mihi eſt, chariſſime adoleſcens, ſignificatio modeſtiæ & gratitudinis tuæ, quam hac tua Oratione declaras. Utinam vero hoc corrupto ſeculo, & his perditis juventutis moribus, plures tales eſſent, qui tuam diligentiam, in diſcendis literis, & regendis moribus imitarentur. Ego vero non ſolum libenter tibi abeundi

εἰς τ παῤῥησίαν ἐξουσίαν δίδωμι, ἀλλὰ κ) Θεὸν αὐτῷ, ὕστερόν σε κυβερνῆσαι κ) εὐθυῦναι, ἵνα, ὥσπερ καλῶς ἤρξω, ὕτω κ) ποιῶν διατελέσῃς, καὶ σεαυτὸν τοῖς πᾶσι φαῦλον ἀνθρώπων, πολλῶν μὲ πανταχῆ ὄντων, παραδείγμασι κ) ὁμιλίᾳ διαφθαρῆναι ἐάσῃς, ἵνα μικρῷ ὕστερον τῆ μὲ ἐκκλησίᾳ κ) τῆ πολιτείᾳ ὠφελεία, τῆ δ παῤῥησίᾳ κ) τοῖς φίλοις δόξα, τοῖς κ) γονεῦσιν ἡδονὴ κ) παραμυθία ὧν τυγχάνῃς.

Ὕπαγε εἰς εἰρήνην.

Ἄλλος.

Τί πρᾶττεις; {πρᾶττω. / οὐδὲν πράττω.

Ὁρῶ. ἀλλὰ πῶς ἔχει τὰ πράγματά σε;

Οὐχ ἅλις εὐδαιμόνως· κάκιστα ἔχει.

Ἴσως σε δεῖ σχολῆς ἀκολουθῶ ἐντυγχάνω.

Μᾶλλον κ) σχολάζομεν. ἤδη γὰρ ἔλαβέ με τ σχολῆς κόρος, κ) σωφρονίσθην ἐπεθύμησα.

Ἴσως {ἐμποδίζω / ταράττω} τὰ πράγματά σε.

Μᾶλλον κ) τ τ σχολῆς κόρον ἀφαιρεῖς.

σύγγνωθι εἰ οὐκ ἐν καιρῷ σοι ἐνέτυχον.

ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ πεσέρχῃ.

ἡ ἀφιξίς σε πάνυ μοι ἡδεῖά ἔδη.

ἴσως σχολαῖόν τι μὴ ἀλλήλων πράττετε, ὃ μὲ ἐγὼ βιβλοίμην ἐμποδίζειν.

ἀλλὰ δεῖ σε ἑτοιμάζεσθαι τὸν λόγον.

Ῥᾳδίως πιστεύω, κ) γάρ μοι δεῦρο βαδίζοντι ὑπερβαλλόντως ἤχθησε τὸ σῶς.

πότερον; τὸ ἀριστερόν. ἀφ' ὅ σχολάζομαι, οὐδὲν καλὸν δεῖ με ἐργάζεσθαι εἴη).

μᾶλλον κ) πάνυ καλλίστα.

ἀλλὰ τί τοῦτ' ἔστι;

φασὶ

in patriam veniam do, ſed etiam DEUM oro, ut deinceps te regat & gubernet, ut ſicut pulchrè incepiſti, ita peragas, nec te pravorum hominum, quorum ubique magna copia eſt, exemplis & ſodalitio corrumpi ſinas, ut paulo poſt Eccleſiæ & Reipublicæ emolumento, patriæ & amicis honori, parentibus verò voluptati & ſolatio eſſe poſſis.

Vade in pace.

ALIUS.

Quid agis? { Sedeo. / Nihil ago.

Video. Sed quomodo ſe habent res tuæ?

Non ſatis feliciter. Peſſimè habent.

Fortaſſis te occupatum feriis negotiis interpello.

Imò maximè vacuum. Jam enim me cœperat otii tædium, & congerronem deſiderabam.

Fortaſſis { interturbo / impedio } tua negotia.

Imo tædium otii diſcutis.

Da veniam, ſi te parum in tempore interpellarim.

Imo in ipſo tempore advenis.

Adventus tuus eſt mihi vehementer gratus.

Fortaſſis aliquid feriæ rei inter vos agitur, cui ego nolim eſſe impedimento.

Imo de te locuti ſumus.

Facilè credo, nam mihi huc venienti mirè tinniebat auris.

Utra? Siniſtra. Unde conjicio nihil magnificè de me fuiſſe dictum.

Imo nihil non honorificum.

Sed quid eſt bonæ rei?

φασί σε κωμῳδεῖν γεγραμμένον.
καὶ ἤδη ἐντὸς δικτύων μου ὄζει ἡ λεία, καὶ ἐθήρευον.
Τίς ἄρα.
χαίρουσα κόρη, καὶ μεταύριον γαμήσω. δὸς δόμοι ὑμῖν τότε τῇ ὑμετέρᾳ παρουσίᾳ τὸν γάμον μου κοσμῆσαι.
Τίς δὲ ὄζει νύμφη;
Δωροθέα, ἡ τοῦ ἡμετέρου ἐκκλησιάρχου θυγατήρ.
Ταύτης σοι εἰκότως συγχαίρομεν· ἡ μόνον καλὴ ὄζει, ἀλλὰ καὶ εὖ τεθραμμένη, καὶ πρὸς τὸ οἰκουρῆσαι ἄριστα πεπαιδευμένη.

Οἰκιακὸς διαλογισμός.

ὦ παιδάριον, οὐδεὶς ἐκπορεύεται;
σχεδὸν οἶμαι διαρρήξει τὴν θύραν. εἰκὸς οἰκεῖόν τινα εἶναι.
ὦ φίλε, τί κομίζεις φίλε Πέτρε.
ἐμαυτόν.
Σὺ δήπου πρᾶγμα οὐ πολλοῦ ἄξιον δεῦρο ἐκόμισας.
Καί τοι πολλὰ ἀνήλωσεν εἰς με ὁ πατήρ μου.
πισεύω αὐτὸν πλείω εἰς σε δαπανῆσαι, ἢ κτῆσιν τινὰ ἀξίαν.
Ἀλλ' οὐχὶ Ἰωάννης οἶκοι ὄζει;
οὐκ ἀκριβῶς οἶδα, ἀλλὰ ἐμὲ βλεφόμενον.
ἢ μᾶλλον, ἴδι σὺ { οἶκοι ὄζει.
ἐρωτήσων, εἰ { ἐθέλει ἤδη οἶκοι εἶναι.
ὦ Πέτρε, οἶκοι εἶ; οὐκ εἰμί.
Ἀναίσχυντε, οὐχὶ ἀκούω σε λαλοῦντα;
Μᾶλλον καὶ σὺ ἀναισχυντότερον, γεωσὶ γὰρ τῇ σῇ θεραπαίνῃ ὑπῆρξά σε οἶκοι οὐκ εἶναι, καὶ σὺ οὐ πιστεύεις ἐμοὶ αὐτῷ.
Δίκαιον λέγεις, ἴσον γὰρ ἴσῳ ὀφείλεις.
ἀλλὰ σύ μοι δοκεῖς κοχλίου βίον ζῆν.
διὰ τί;

ὅτι

Aiunt te venatorem factum esse.
Imo jam intra cassès meos est præda, quam venabar.
Quænam?
Lepida puella, quam perinde ducturus sum. Ideo oro vos, ut tunc vestra præsentia nuptias cohonestetis.
Quænam est sponsa?
Dorothea, Concionatoris nostri filia.
De hac merito tibi gratulamur; nam non solum pulchra est, sed etiam benè educata, & ad domi manendum, ac curanda negotia domestica, optimè instituta.

Domestica confabulatio.

Heus puer, nemo huc prodit?
Hic opinor effringet fores. Verisimile est familiarem aliquem esse.
O amice, Quid adfers mi Petre?
Meipsum.
Tu certè rem haud magni pretii huc attulisti.
Atqui magno constiti patri meo.
Credo eum sumptus majores in te feciſſe, quàm pro dignitate.
Sed estne Johannes domi?
Non certo scio. Sed abeo visum.
Vel abi tu potius interrogatum, an { domi sit. / velit jam domi esse.
Heus Petre, num es domi? Non sum.
Impudens, non ego audio te loquentem?
Imo tu impudentior. Nuper enim ancillæ tuæ credidi, te non esse domi, & tu non credis mihi ipsi.
Æquum dicis. Nam par pari refers.
Sed tu mihi videris cochleæ vitam agere.
Quid ita?

ὅτι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου οἶκοι καθέζῃ, καὶ μηδαμόσε ἔρπεις.

Ἔστι μοι, ὃ πρᾶγμα οἶκοι, ἔξω τῆς οἰκίας οὐδέν μοι δεῖ πρᾶγμα, καὶ εἴ τι ἂν εἴη, ὅμως αὐτὴ αὐτὰ μὲ ἡμέρας τινὰς τοῦ δημοσίου ἂν ἀπείργοι.

Ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι εὐδιόν ἐστιν ὁ οὐρανός ὅζι, καὶ παρακαλεῖ ὅπι τὸ περιπατῆν.

Εἰ περιπατῆσαι ἀρέσκει, οὐκ ἀναίνομαι.

Ἀδιαλείπτως παρακαθίζεις τοῖς βιβλίοις.

Ἀμέλγω αὐτὴν ἐκτήκειν σεαυτόν.

Ἐθέλω αὐτὴν ἐκτήκεσθαι μᾶλλον, ἢ τῷ ἔρωτι.

Οὐχὶ δεῖ ὁ περίπατός σοι ἡδὺς ἐγλύεσθαι;

Ἐγὼ μὲ καθ' ὑπόκωλον αὐτῷ ἕπομαι.

Ἄλλος Διάλογος.

Εὐχομαί σοι πολλὴν εὐτυχίαν.

Καὶ ἐγώ σοι διπλοῦν εὔχομαι πᾶν ὅ,τι ἔυχῃ ἐμοί.

Τί πράττεις; σωομιλέω.

Τί; σωομιλεῖς μόνος;

Ναὶ, ἡδίστῳ σωομίλῳ σωομιλῶν τυγχάνω.

Τίνι;

τῷ { ἀγίῳ Παύλῳ. / Κικέρωνι.

τοῦτο μὲ πολλάκις πράττεις.

ἀλλὰ τὸ ποικίλον ἡδύ.

Σὺ μὲ ἀδιαλείπτως } ἐν τοῖς γράμμασι
Σὺ μὲ νύκτας καὶ ἡμέρας } σι διαβίβεις.

οὐκ ἔστιν ἡδεῖς ἦδε γραμμάτων κορός.

ἀληθὲς μὲ, ἀλλὰ μέζον ὅπι πᾶσιν ἄειστον.

ἡδὲν ἦδὺ ἀδιάλειπτον ὄν.

χρῆ τὸ εἰωθός σοι ποιεῖς.

καλαγελᾷς μοι, ὡς εἴωθας.

αὐταὶ

Quia perpetuo domi ſedes, nec uſquam prorepis.
Eſt quod agam domi, foris nihil mihi eſt negotii, & ſi quid eſſet, tamen hæc aura me dies aliquot à publico cohibuiſſet.
Sed nunc ſerenum eſt cœlum, & invitat ad deambulandum.
Si prodeambulare lubet, non recuſo.
Nimium aſſides libris.
Immodico ſtudio te maceras.
Malo ſtudio marceſcere, quàm amore.
Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio?
Ego quidem vehementer ea delectatus ſum.

ALIUS DIALOGUS.

Opto tibi multam felicitatem.
Et ego tibi conduplicatum opto quicquid optas mihi.
Quid agis? Confabulor.
Quid? Confabulare ſolus?
Certè cum lepidiſſimo congerrone confabulor.
Quo?
Cum { Divo Paulo. / Cicerone.
Iſtud quidem ſæpè facis.
Sed varietas grata eſt.
Tu perpetuo { literis / Tu noctes & dies { incumbis.
Nulla eſt literarum ſatietas.
Verum eſt; ſed modus in omnibus optimus.
Nihil ſuave, quod perpetuum.
Tuo more facis.
Rides me, ut ſoles.

αὐταὶ αἱ βίβλοι κονιορτῷ κεκαλυμμέναι μαρτυροῦσι τὴν ἐμὴν { ἐν γεφύραις διατριβήν. / τοῖς τὰ γράμματα σπουδῇ.

μὴ σπουδῆς / σπουδῇ } λαλῶ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ Περιστάσεων καὶ ὑποχωρήσεως.

Δέομαί σου, τοῦτο τὸ πρᾶγμά σοι μέλειν.
ἀξιῶ σε ὡς δυνατόν μάλιστα τοῦτο τὸ πρᾶγμα θεραπεύειν.
εἰ ἐμὲ ἀγαπᾷς, τοῦτο ὑπερτελέσεις πιστῶς καὶ ὑπομελῶς.
ἐγώ σοι τοῦτο ἐξεργάσομαι, καὶ μὴ ὡς ὅτι τάχιστα.
Τὸ ἐνδεὲς ὃ δυνατόν καλλιεργάζεσθαι, τοῦτο ὑποχωρῶμαι, ἐμοὶ δὲ οὐκ οἴομαι δὲ σπουδῇ ὑπολείπειν.
Τῷ λόγῳ δὲν ὑποχωρῶμαι, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ διαπεράσομαι πᾶν ὅ,τι δοκεῖ φίλοις γνήσιος, καὶ πάντι θυμῷ εὐνόου.

διὰ τί οὐκ ὀπισκέπτῃ;
διὰ τίνα αἰτίαν τοσοῦτον χρόνον ἡμᾶς οὐκ ὀπισκέπτῃ;
Τί σωίζει, ὅτι πολλοῦ ἤδη χρόνον ἐφ' ἡμᾶς οὐκ ἦλθες.
Τί διεκώλυσέ σε συχνὸν ἤδη χρόνον πρὸς ἡμᾶς;

οὐκ ἐξελῶ.

οὐκ ἐξελῶ διὰ ἀσχολίας,
οὐχ ὑπῆρξέ μοι σχολή.
Ἐθέλησα μὲν, ἀλλὰ οὐκ ἐδόθη μοι ἐξουσία.
αἱ ἀσχολίαι, αἷς ἐμπεπλεγμένος ἦν, οὐκ εἴασαν ἀπαντᾶσθαί σε.
Δέχομαι μὲν τὴν ἀπολογίαν σου, ἀλλὰ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ, ἵνα μὴ πλεονάκις αὐτῇ χρήσῃ.

Ipſi libri pulvere obducti teſtantur { meam in ſtudiis diligentiam. / de mea in ſtudiis diligentia.

Serio / Ex animo } loquor.

MANDANDI AC POLLICENDI formulæ.

Quæſo, ut hæc res tibi cordi ſit.
Etiam atque etiam rogo, ut hoc negotium tibi curæ ſit.
Si me amas, hoc efficias fideliter & diligenter.
Ego tibi hoc effectum reddam, & quidem propediem.
Eventum præſtare non poſſum, illud polliceor, mihi nec fidem, nec ſtudium defuturum.
Oratione nihil polliceor, ſed re præſtabo quicquid eſt amici ſinceri, & ex animo bene volentis.

Cur non viſis?

Propter quam cauſam tamdiu nos non inviſis?
Quid accidit, quod tam longo tempore ad nos non acceſſeris?
Quid obſtitit, quo minus jam diu ad nos veneris?

Non licuit.

Non licuit per occupationes.
Non fuit mihi otium.
Volui equidem, ſed non data eſt mihi facultas.
Negotia quibus implicatus eram, non patiebantur, ut te ſalutarem.
Accipio tuam excuſationem, ſed hac lege, ne ſæpius utaris.

Excu-

ἡ ἀπολογία σε δικαιοτέρα ὄξιν ἢ βελοίμην ἄν, κ) ὁ νόσ⊕ αἰτία ἐγίνετο.

ὅτι ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ ἀποδέχεμαι τὴν ἀπολογίαν σε, ἐὰν τὸ παραλελειμμένον πυκνοτέρας ὁμιλίας ἀναπληρώσῃς.

Τὸ συμβεβηκός.

Τὸ πρᾶγμα ἀπέβη βέλτιον ἢ δόξης.
πλείονος ἐτύγχανον ἢ ἂν ἐτόλμησα εὔχεσθαι.
πᾶν τὸ πρᾶγμα ἐκβέβηκε κατὰ τὴν εὐχήν.

Χάρις.

Χάριν σοι κ) ἔχω κ) ἕξω, μέχρι ἂν ζῶ, μεγίστην.
ὑπὲρ ταύτης τῆς εὐεργεσίας σε ἴσην ἔχειν χάριν μόνος δυνάμαι, ἀποδοῦναι δ' ἀδυνάτως.
Ὅτι τὸ ἐμὸν πρᾶγμά σοι μέλει, ἀγαπῶ σε κ) χάριν ἔχω.
Πασῶν ἧς εὐεργεσιῶν, ἃς μοι πολλὰς σὺ εὐεργέτησάς με, αὕτη ἡδίστη τυγχάνει οὖσα.

Ὑπόκρισις.

Μείζων ὄξιν ἡ φιλία ἡμῶν, ἢ ἵνα σὺ ἐμοὶ, ἢ ἐγώ σοι ὑπὲρ τινῶν εὐεργεσιῶν, ὀφείλω χάριν ἔχειν.

ἑαυτὸν εὐεργετεῖ ὁ φίλον εὐεργετῶν.
Ὁ φίλον εὐποιῶν, οὐκ εὐεργετεῖ, ἀλλὰ δανείζει.
Εἰ μετ' ἀληθείας ἀποδέχῃ τὴν εἰς σε ὑπάρχουσαν εὐεργεσίαν μου, χαῖρε πλεονάκις.

Ἄλλος.

Ἀσιτήσεις } σήμερον οἶκοι;
δειπνήσεις }

δῆ

Excusatio tua justior est, quàm vellem, siquidem morbus fuit in causa.

Hac lege accipio excusationem tuam, si quod neglectum est, crebris alloquiis compenses.

Successus.

Res succesſit opinione melius.

Plus impetravi quàm ausus fuissem optare.

Res omnis cecidit ex sententia.

Gratia.

Gratiam tibi & habeo & habiturus sum, quoad vivam, maximam.

Pro isto tuo beneficio pares agere gratias vix possum, referre nequaquam.

Quod meum negotium tibi cordi est, amo te, & habeo gratiam.

Ex omnibus beneficiis, quæ tu plurima in me contulisti, hoc est longè graviſſimum.

Responsio.

Major est nostra necessitudo, quàm ut vel tu mihi, vel ego tibi pro ullo beneficio debeam gratias agere.

Qui amico benefacit, sibi est beneficus.

Qui benè meretur de amico, non dat beneficium, sed fœnerat.

Si ex animo probas officium in te meum, fac utare sæpius.

A L I U S.

Prandebis / Cœnabis } hodie domi?

Oportet

δεῖ με { πενθερῷ / πενθερᾷ } συναεισᾶν.
δεῖ με { γαμβρῷ / κηδεστῇ / ὑπατῳ } σωδειπνεῖν.

ὡς τὸν αὖει- { ἄειτον / δεῖπνον } καλέω.
ον ἕν σε ὅπι { ἄειτον / δεῖπνον }

δέομαί σε αὖειον { ἀειτᾶν. / δειπνεῖν.
μετ' ἐμοῦ

Δέδια μὴ ὐ δυώαμαι.
ὡς ὐ δυώαμαι, δέδοικα.
ἐλθέσθαι, οὐ δέξεται.
ἀλλὰ δέδια, μὴ ὐχ οἷός τ' εἰμί.
διὰ τί; τίνος ἕνεκα;
διὰ τίνα αἰτίαν;
τί κωλύει σε ἐλθεῖν;
Τότε μοὶ ἐμοὶ οἴκοι μένετέον ἐστί.
αὖειόν μοι δέξελθεῖν ὐκ δέξεται.
αὐτὸς μὲν { σωαείσεις / σωδείπνους } τινὰς
τότε { σωδείπνους } ἀναμένω.
ὐ δυώαμαι ὑπιχνεῖδαι.
ὐχ οἷός τ' εἰμὶ ἐσαγγέλλεδαι.
ἐλθέσθαι, ὅταν ἑκατέρῳ ἡμῶν δόξῃ μάλιστα εὖ ἀμοιρόν.
Ἀλλὰ ἐγώ σε καλέχω, ἄλλοσε ἴσως πορδησόμενον.
μᾶλλον χὴ ἐγώ σε, οἶμαι.
ἀλλὰ αὖειον διὰ μακροτέρων ὁμιλήσομεν.
αὖειον πλείω φλυαρήσομεν.
ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἐρρῶσο.
ἐν τῷ μεταξὺ φρόντιζε, ὅπως ὑγιαίνῃς.

Oportet me apud { socerum, socrum, generum, affinem, consulem } { prandere. / cœnare. }

In crastinum igitur te ad { prandium, cœnam } voco.

Oro te ut cras mecum { prandeas. / cœnes. }

Timeo ne non possim.

Ut possim metuo.

Veniam si quidem licebit.

Sed metuo, ne non queam.

Quare? Cur?

Propter quam caussam?

Quid obstat, quo minus possis venire?

Tunc quidem mihi domi manendum est.

Cras mihi exire non licebit.

Ipse tunc { compransores, concœnatores } aliquot expecto.

Non possum polliceri.

Nequeo promittere.

Veniam, ubi utrique nostrum videbitur esse commodissimum.

Sed ego te detineo, aliò fortassis iturum.

Imo ego te, opinor.

Sed cras latius confabulabimur.

Crastino die plura nugabimur.

Interim cura, ut valeas.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ συγχαίρειν τῷ ἐπανόδῳ ἕνεκα.

Ματθαῖος καὶ Λυκᾶς.

Μ. συγχαίρω σοι {εἰς παῖδα ἀναστρέψαντι. / τῇ ἐπανόδῳ εἰς παῖδα.}

Λ. καὶ ἐγώ σοι ζῶντι, ὦ Ματθαῖε.

Μ. ἀνέστρεψας ἡμῖν πότερον καὶ μακρότερον ἢ ἐτύγχανες ὤν.

ἀπῆλθες {ἀπώλειαν, / ἀζωίαν.} ἐπανῆλθες {πωγωνίας. / μακροπώγωνος. / ἐυγωνίου.}

Λ. βελτίω ἂν μᾶλλον ἐπανελθεῖν σοφώτερον καὶ ἐλλογιμώτερον.

Μ. συγχαίρω καί σοι καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, ὅτι ζωὸς καὶ ἔρρωσο ἡμῖν ἀπεδόθης.

Λ. ἐγὼ ἀναλλάξ ἥδομαι, ὅτι σῶν ὑμᾶς σῶς εὗρον.

Ὅτι σε ὑγιαίνοντα εὗρον, χαίρω ὑπερβαλλόντως.

Μ. τί σημαίνει ἐκείνη ἡ ὠχρότης, τί ἰσχνότης, τί αἱ ἐν τῷ μετώπῳ ῥυτίδες;

Λ. ποίη ἡ τύχη, τοιαύτη ὄψει καὶ ἡ τῦ σώματος ἕξις.

Μ. ἀφάγε κακῶς περᾷς;
ἀφάγε σοι ἀηδές τι συνέβη;

Λ. καὶ ὑπὲρ ἀδένα χρόνον ἡ τυχὴ φιλικῶς εἶχε πρὸς ἐμοί, ὅμως ἀδέποτέ μοι μᾶλλον, ἢ νῦν ἠναντιῶτο.

Μ. συναλγέω σοι.
λυπῦμαι διὰ τὴν συμφοράν σου.
ἀλλὰ τί τῦτο τὸ κακόν ὄψει;

Λ. πάντα

FORMULÆ GRATULANDI *de reditu.*

Matthæus & Lucas.

M. Gratulor tibi { in patriam reverſo. / de reditu in patriam.

L. Et ego tibi ſuperſtiti, Matthæe.

M. Rediiſti nobis obeſior & procerior ſolito.

Abiiſti { ſine barba, / imberbis, } rediiſti { barbatus. / prolixam barbam habens. / pulchra barba præditus.

L. At quidem mallem redire prudentior & doctior.

M. Gratulamur & tibi & nobis, quod vivus & valens nobis reſtitutus ſis.

L. Ego viciſſim lætor, quod incolumis vos incolumes offenderim.

Quod te ſalvum repererim, vehementer gaudeo.

M. Quid ſibi vult ille pallor? quid macies? quid in fronte rugæ?

L. Qualis fortuna, talis eſt & corporis habitus.

M. Nunquid malè tecum agitur?
Nunquid tibi aliquid acerbi accidit?

L. Etſi nullo fere tempore fortuna mihi favit, tamen nunquam mihi magis, quam nunc adverſata eſt.

M. Doleo vicem tuam.
Dolet mihi calamitas tua.
Sed quid iſtud mali eſt?

L. Univerſæ

Λ. πάντα τὰ χρήματα ἐναυάγησα.
Μ. πῦ, ὦ φίλταλε;
Λ. ἐν τῇ θαλάττῃ Βαλτικῇ, ἐκ Κιμβρίας εἰς Γερμανίαν πλέοντων.
Μ. ὐκ ἄδηλον ἦν, ὅτι ἀδιαλείπτως πορσύχω.
Λ. ἀδέσποτε σωφρονέστερον.
Μ. ὁμολογῶς τοιγαροῦν ἀληθὲς ἔῃ τὸ λεγόμενον, ὁ μὴ εἰδὼς πορσύχειν, μαθέτω πλεῖν.
Λ. ὁμολογῶ, κ) γὸ τῷ ἔργῳ πεῖραν ἔλαβον.
Μ. καλῶς ἔχῃ, ὅτι αὐτὸς ἡμῖν ζωὸς ἐξεκολύμβησας. βέλτιόν ὄζι τὰ χρήματα, ἢ τὴν ζωὴν ναυαγῆσαι. ὁρᾷς ἦν τὴν παιδείαν, κ) τὴν ἀρετὴν ἀσφαλέσταλον πλοῦτον ἔσαν, ἣ μηδὲ ἀφαιρεθῆναι δυνάμενον, μηδὲ βαρύνονα ἢ βασάζονα.
Λ. καλῶς σὺ μ᾽ φιλοσοφεῖς. ἀλλ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ ἐγὼ λυποῦμαι.

Ἀσπάζεως δ᾽ ἑτέρως.

ἀσπάζω τὸν γονεῖς μου.

ἀσπάζω τὸν { ὕπαλον / ποιμένα / πενθερὸν / κηδεστὴν } παρ᾽ ἐμοῦ.

ποῖ βαδίζεις Νικόλαε;
ἰθὺς τῆς παιδίδος.
σπεῦσι πρὸς ὀλίγον, ἔστιν ὅ σοι ὀφειλέτω.
ἀλλὰ πεζῷ ὐκ ἐρμότερον φορτίον.
ὐκ ὀφθήσω σοι μέγα βάρος.
τί γὰρ τοῦτό ὄζι;
ἵνα πάντας τοὺς διδασκάλους, κ) τοὺς οἰκείους μου, τοὺς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ροστοχικῇ, παρ᾽ ἐμοῦ φιλικῶς ἀσπάσῃ.
εἰ μηδὲν ἄλλο φορτίον ὀφείλῃς, πολὺν ἀσπασμὸν, ῥᾳδίως δυνάμισο.
ἐγὼ γὰρ ἵνα μὴ ἀμιφὶ τοῦτο ποιῆς, εὔχομαί σοι χεῖσον ἢ ὁδὸν σου σωπορεύεσθαι.

ὅ,τι

L. Universæ pecuniæ naufragium feci.
M. Ubinam charissime?
L. In mari Baltico ex Dania in Germaniam navigaturus.
M. Non dubium igitur est, quin diligenter oraveris?
L. Nunquam diligentius.
M. Fateris igitur verum esse quod dicitur; Qui nescit orare, discat navigare?
L. Fateor, nam re ipsa expertus sum.
M. Benè habet, quòd ipse nobis vivus enatasti. Melius est pecuniæ, quàm vitæ jacturam facere. Vides igitur doctrinam & virtutem tutissimas divitias esse, quæ nec eripi possunt, nec gravant circumferentem.
L. Pulchrè tu quidem Philosopharis, interim tamen ego ringor.

Salutare per alium.

Saluta parentes meos.
Saluta { Consulem / Pastorem / Socrum / Affinem } meo nomine, vel meis verbis.
Quo vadis Nicolae?
Rectà in patriam.
Resiste paulisper, est quod tibi mandem.
Sed pediti non convenit sarcina.
Non imponam tibi magnum onus.
Quid autem rei est?
Ut omnes præceptores, & familiares meos in Academia Rostochiana, amanter salutes.
Si nihil aliud sarcinæ imponis præter salutationes, facilè perferam.
Ego autem, ne gratis istud facias, precor, ut Christus tibi comes itineris sit.

ὅ,τι σὺ ἔυχη, χρύοιτο.
Χειρὸν γὰρ ἔχων σωσόλιτλω, χὴ πάντων κινδώνων ἐξ-
αρκέντως τετειχισμένος εἰμὶ, οἶδα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ἐρωτῆσαι περὶ τ ὑγιείας.

Γεώργιος. Λευκᾶς.

Γ. Οὐχὶ ὑγιαίνεις; Λ. εἰσόρα τὸ πρόσωπον. Γ. διά τι ὠ μᾶλλον τ ἕτερον κελεύεις; ἀρχὴν νομίζεις μὲ ἔχ) ἰαζόν; ὐκ ἐρωτῶ εἰ ὑγιαίνεις, χὴ γὰρ τὸ πρόσωπον αὐτὸ μαρτυρεῖ σε καλῶς ἔχειν τὸ σῶμα, ἀλλὰ πῶς σεαυτῷ ἀρέσκεις; Λ. τὸ σῶμα μὲ εὖ ἔχει, ἀλλ' ἡ ψυχὴ κακῶς διάκειται. Γ. ὠ μὲ ὑγιαίνει, ὁ τοῦτο τὸ μέρος νοσῶν. Λ. ὅτως ἔχει τὰ ἐμά. τὸ μὲν σῶμα ὑγιαίνει, ἡ χὴ πήρα ἀσθενεῖ. Γ. ῥᾳδίως ταύτην νόσον ἰάσεται ἡ μητήρ. πῶς ἔχηκας ἕως ἄρτι; Λ. ποικίλως, ὡς τὰ τ ἀνηκόων ὄζει. Γ. ὠχὶ ἀεὶ εὖ ἔχεις καλῶς; Λ. κάλλιστα, δόξα τῷ Θεῷ, ἐγὼ Θεῷ διδόντος διὰ παντὸς ἀεὶ τὸ χρόνῳ ἐρρωμένος ἔτυχον ἄν. μέχρι τοῦ νῦν συμβαίνει μοι ὑγιαίνειν. Γ. δότω Θεὸς τοῦτο ἔχ) σωεχὲς χὴ ἴδιον, ἡδόμενος τοῦτο πιωθάνομαι. συγχαίρω σοι. δόξα τῷ Θεῷ. χάριν ἔχω τῷ Θεῷ. εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὡς δύναμαι μάλιστα. ἀλλ' ὠδὲν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ σοι συμέβη ἀβάλητον; Λ. ὠδέν, πλὴν ὅτι τ ὁμιλίας τ ὑμετέρας ὐκ ἐξῆν ἀπολαύειν.

Ἀρρώστως ἔχειν.

Γ. μὴ ἐρρωμένος ἦς; Λ. βυλοίμην ἄν. ὐκ ἐρρωμένος εἰμὶ κατὰ πάντα, ὅπως ἔχω τὸ σῶμα. ὐκ εὖ διάκειμαι τὸ σῶμα ὡς εἰώθα. διάκειμαι κατὰ τὸ δοκεῖν τῷ Θεῷ. ἑτέρως ἢ βυλοίμην ἄν. ἕτω διάκειμαι τὸ σῶμα, ὡς εἰώθασιν, οἷς πρὸς τὸν ἰατρὸν τὸ ἀγμά ὄζει.

Γ. μὴ

Quod precaris, faxit Deus.
Si enim Chriſtum itineris comitem habuero, contra omnia pericula me ſatis munitum eſſe ſcio.

FORMULÆ INTERROGANDI de valetudine.

Georgius. *Lucas.*

G. Vales ne? *L.* Contemplare vultum. *G.* Quin magis lotium jubes? An me putas medicum? Non rogo an valeas, nam facies ipſa loquitur te bellè valere, ſed quomodo tibi placeas? *L.* Corpus quidem bellè habet, ſed animo malè eſt. *G.* At non valet, qui iſta partel aborat. *L.* Sic habent res meæ, corpus valet, ſed ægrotat crumena. *G.* Facilè iſti morbo medebitur mater. Ut valuiſti huc uſque? *L.* Variè, utì ſunt res mortalium. *G.* Fuiſtine ſemper proſpera valetudine? *L.* Proſperrima, gratia Deo. Ego Dei beneficio perpetuò belliſſime valui. Hactenus bona valetudine fui. *G.* Faxit Deus ut iſtud ſit perpetuum ac proprium. Lætus iſtud audio. Gratulor tibi. Gratia Deo. Gratiam habeo Deo. Gratias ago Deo quantas poſſum maximas. Sed nihil interim tibi moleſtiæ fuit? *L.* Nihil, niſi quod veſtra conſuetudine frui non licuit.

Male valere.

G. Rectene vales? *L.* Vellem quidem. Non valeo per omnia. Utcunque valeo. Non admodum bene valeo corpore, ut ſoleo. Valeo ut Deo viſum eſt. Secus quam vellem valeo. Ut ſolent, quibus cum medicis res eſt.

Γ. μὴ γένοιτο, ἀνδρός τι λέγεις. πρέπει σε θαρσεῖν. χρή σε ἀνδρωδῶς διακεῖσθαι. μεγαλοψύχως σε χρὴ τὴν νόσον ἔχειν δεῖ. πολὺ βοηθεῖ ἐν τῇ δυσυχίᾳ ψυχὴ ἀγαθή. τινὶ νόσῳ ἐλήφθης; τίς νόσος κατέλαβέ σε; ποίῳ νοσήματι περιέπεσες; ποίαν νόσον ἀσθενεῖς; Λ. ἐκ οἶδα, καὶ διὰ τοῦτο νοσῶ ὑποπτα λέγεις. Γ. ἀληθεύεις. ὀρθῶς λέγεις. πρῶτον μὲν γὰρ πρὸς τὴν ὑγιείαν δεῖ, τὸ τὴν νόσον γνῶναι. ἀδένι σωφρονέστερον ἰατρῷ; Λ. πολλοῖς μὴν. Γ. τί ὑποκείνονται; Λ. ὁ μὲν ἀρνεῖται, ὁ δὲ λέγει, ὁ δὲ βασανίζειν δεῖν οἴεται. ἐν δὲ τῷ με ταλαίπωρον ἔτι ὁμονοοῦσι. Γ. πόσου χρόνου δεῖν, ἐξ οὗ πονηρῶς ἔχεις; πόσον χρόνον ἐνόσησας; Λ. ὀκτὼ ἡμέρας. μικρὸν δ' ἔστιν, ὅλος ἤδη μὴν δεῖ. τρεῖς, τέτταρας, ἢ πέντε μῶας ὅλους ἀῤῥωστῶ. δίκαιον μῶν τὸν κάμνω, ὅλον ἤδη ἔτος ἀῤῥωστῶ. Γ. πειστέον οἶμαι ἐγὼ, τὴν νόσον ἀγνοεῖν οἰκείαν. μὴ ὕδρωψ δεῖ; Λ. ἀρνοῦμαι. Γ. μὴ δυσεντερία; Λ. ἐκ οἶμαι. Γ. μὴ πυρετός; Λ. πιστεύω ἔτι. Γ. ποῖος δεῖ πυρετός; πότερον συνεχὴς, ἢ ἀμφημερινὸς, ἢ τριταῖος, ἢ τεταρταῖος; Λ. νομίζω νέον τι πυρετὸν εἶναι, ὡς ἐν τῷ νυνὶ πολλοὶ νέοι γίγνονται νόσοι, πρότερον ἀγνωστοι. Γ. ἀλλ' ἄλλοις μὲν πολλοῖς παλαιῶν. Λ. ἔτως ἀρέσκει τῷ Θεῷ τὰ νέα ἁμαρτήματα νέοις νοσήμασι κολάζοντι. Γ. πόσῃ ἡμέρᾳ ἀναβέχει τὸ ἄλγημα; Λ. πόσῃ ἡμέρᾳ λέγεις; μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, πλεονάκις ἢ εὐθέως. Γ. ὦ τοῦ κακοῦ βδελυκτοῦ, πόθεν ἐπεσπάσω τὸ νόσημα; πόθεν νομίζεις τοῦτο τὸ κακὸν εἶναι; Λ. ἐκ λιμοῦ. Γ. ἀλλ' ἀκ εἴωθας τοσοῦτο εἶναι δεισιδαίμων, ὥστε νηστείᾳ σεαυτὸν ἀποζύχειν. Λ. ἀκ μὰ Δία συστέλλω, ἀλλὰ ὑποεῖα. ἀ γὰρ ἐδὸ ἡ βροφὴ. ἐκ ψύχος γλυκὺς οἴομαι. ἐκ μήλων ὠμῶν τὴν ὀσφύν ἔχειν ἡγοῦμαι. Γ. φυλάττε μὴ ἐξ ἀμέλειας καὶ ἀκαίρως πεῖν τὰ γράμματα ποιεῖς τοῦτο τὸ κακὸν ὑποπάσης, ἢ ἐκ ποτὲ ἀμέλειν, ἢ ἐκ μέθης· ἀλλὰ διὰ τί ἀ πυρακαλεῖς ἰατρόν τινα;

Λ. δέδια

G. Avertat Deus, rem mihi peracerbam narras. Bono ſis animo oportet. Virum te præſtes oportet. Forti infractoque animo contra morbum eſto. Multum juvat animus in re mala bonus. Quo morbo teneris? Quis te morbus tenet? Quid habes morbi? Quo morbo laboras? *L.* Neſcio, & ideo laboro periculoſius. *G.* Verum dicis. Rectè dicis. Primus enim ad ſanitatem gradus eſt noviſſe morbum. Nullumne conſuluiſti medicum? *L.* Multos equidem. *G.* Quid reſpondent? *L.* Alius negat, alius deliberandum cenſet. In hoc conſentiunt omnes, me miſerum eſſe. *G.* Quantum temporis eſt, quod te malum hoc corripuit? Quampridem habet te hic morbus? *L.* Octo dies. Fermè integer jam menſis eſt. Tres, quatuor, aut quinque integros menſes malè habeo. Decimum jam menſem laboro. Integrum jam annum ægroto. *G.* Adnitendum cenſeo, ne morbus fiat familiaris. Num eſt hydrops? *L.* Negant. *G.* Num dyſenteria? *L.* Non arbitror. *G.* Num febris? *L.* Credo eſſe. *G.* Qualiſnam eſt febris? Continuáne, an quotidiana, an tertiana, an quaterna? *L.* Opinor novam eſſe febris ſpeciem, ut nunc novi ſubinde morbi exoriuntur antehac incogniti. *G.* At plus ſatis erat veterum. *L.* Ita eſt viſum Deo nova peccata novis morbis punienti. *G.* Quoto die recurrit dolor? *L.* Quoto die narras? Imo quotidie, ſæpiùs quàm Euripus. *G.* O malum abominandum! Unde contraxiſti morbum? Unde ſuſpicaris hoc eſſe collectum mali? *L.* Ex inedia. *G.* At non ſoles uſque adeò eſſe ſuperſtitioſus, ut te jejunio maceres. *L.* Non erat religio, ſed inopia. Non enim dabatur cibus. E frigore natum arbitror: E crudis malis contracta eſt ſtomachi cruditas. *G.* Vide ne ex immodico, aut intempeſtivo ſtudio conciliâris tibi hoc mali, aut ex potatione largiore, aut ex ebrietate. Sed cur non accerſis medicum?

Λ. δέδια μὴ ἄᾶτιον τιὼ νόσον αὐξάνῃ ἢ θεραπάσῃ. φοβᾶμαι μὴ ἀντὶ φαρμάκω τοξικὸν δῶ. Γ. δεῖ γᾶν ἐλέᾳς τινὰ, ὦ ἀδεᾶς πισᾴοις ἄν. Λ. εἰ χρὴ θανεῖν, βέλομαι μᾶλλον ἅπαξ τελᾳτᾶν, ἢ τοσᾴτοις φαρμάκοις ἐμβυχωθεὶς. Γ. φρόνλισον ἕν, ὅπως αὐτὸς σεαυτῷ ἰατρὸς τυγχάνῃς ἄν. εἰ ἀνδρεῖ ἰατρῷ ἀπισεις, ἔυχομαί σοι ἢ Θεὸν ἐν ἰατρᾶ μόρᾳ ἕῃ. εἰσὶν οἱ ἐνδυσάμψοι ἐαᾶῆτα μοναχᾶ, ἀνερρώσθησαν. Λ. τὸ αὐτὸ ἴσως συμβέβηκεν ἄν, εἰ λεοντιὼ ἐνδεδυμψοι ἂν ἦεν. ἀλλὰ ταῦτα τῷ ἀτισᾶντι ᾴδὲν συμφέρᾳ. Γ. πίσᾴσον ἕν, ἵνα ἀναβιώσῃς. ἄλλοι τινὲς ἀπηλλάχθησαν τᾶ νόσω, ποιητάψοι τινι τῷ ἀγίων κατοχέσεις. Λ. ἀλλὰ ᾴδέν ὄᾴι μοι πρὸς τὸν ἀγίως συμβόλαιον. Γ. τοιγαρᾶν σὺ τὸν Χειρὸν, ὦ μὲν πισᾴὶς, αὐτῷ ἢ τῆς ὑγιείας χάειν. Λ. ἀλλ' ὐκ οἶδα, εἰ χάεις ὄᾴι. Γ. πῶς ὐχὶ χάεις ὄᾴι ἢ νόσε ἀπαλλαγῶαι; Λ. ἐνίοτε τελᾳτᾶν βέλτιόν ὄᾴιν. ἐγὼ ᾧ τᾶ Χειρᾶ μηδὲν δέομαι πλὼ ὅ,τι ἂν ἄειρον ᾖ. Γ. ἐυσεβῶς σὺ μ' φιλοσοφεῖς. ὅτε μὲ γὰ αὐτᾶμψω ἢ Θεὸν ἀγαθὰ τὰ πρὸς τᾶτον ἢ βίον ἀναγκαῖα, ἀεὶ προσᾴῆναι δεῖ τὸ, Κύειε ἐὰν ὕέλῃς. Πνδμαϊκὰ ᾧ κὴ αἰώνια ἀγαθὰ, ἀνὰ ὁμολογίας τῷ Θεῷ ἔυχεᾶς πρέπᾳ. ἀλλὰ ἔῤῥωσο, ὦ εἶλε Λᾶκα. Λ. ἔῤῥωσο εἰς τιὼ αὖειον κὴ ὦ φίλταλε Γεώργιε.

ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Γ. Οὐχὶ ἐγλύετό σοι αὖτη ἡ ὁδοιποεία ἐυτυχὴς κὴ χρήσιμος; Λ. ἐγλύετο μετείως, πλὴν ὅτι ᾴδεὶς τόπω ἀκινδωίως ἔχει ᾴὰ τᾶ λησᾶ. Γ. πεζὸς κεῖς, ἢ ἱππᾶς; Λ. τὰ μὲ πεζῇ πορείᾳ, τὰ κὴ ἁμάξῃ, τὰ κὴ ἵππῳ, τὰ ᾧ νηΐ. Γ. πῶς ἔχει τὰ πῷ ἐν Γαλλίᾳ Βελγικῇ; Λ. ταραγικῶς. πολλαὶ μὲν ἐκεῖ πολέμων ἀπειλαί εισι. Γ. ἀλλὰ ταῦτα ἐάσωμψ. ᾴδὲν γὰ ἡμῖν κὴ τῷ Ἄρει. τὰ ᾧ σὰ πῶς ἔχει; Λ. ἔυ, καλῶς, κάλλιςα. Γ. ὐχὶ καλῶς πεφάῃεις; Λ. κάλλιςα,

L. Timeo ne citiùs morbum augeat, quàm curet: Metuo ne pro remedio venenum det. *G.* Deligendus est igitur, cui tutò fidas. *L.* Si moriendum est, malo semel mori, quàm tot pharmacis excarnificatus. *G.* Fac igitur, ut ipse tibi sis medicus. Si diffidis homini medico, precor ut sit tibi medici vice Deus. Sunt qui induti veste monachi convaluerunt. *L.* Idem fortasse evenisset, si leonis pelle tecti fuissent. Verùm ista diffidenti nihil conducunt. *G.* Fide igitur, ut reviviscas. Alii morbo levati sunt, nuncupatis alicui divorum votis. *L.* At ego cum divis non paciscor. *G.* Proinde tu à Christo, cui fidis, pete sanitatis beneficium. *L.* At ego, an beneficium sit, nescio. *G.* An non beneficium est, liberari morbo? *L.* Nonnunquam mori felicius est. Ego autem à Christo nihil peto, nisi quod optimum sit. *G.* Piè tu quidem philosopharis. Cum enim petimus à Deo bona ad hanc vitam necessaria, semper addendum est, Domine si tu vis. Spiritualia autem & æterna bona sine ulla conditione à Deo petenda sunt. Sed vale mi Luca. *L.* Vale in crastinum & tu, charissime Georgi.

ALIUS DIALOGUS.

G. Fuitne tibi hoc iter faustum & commodum? *L.* Sic, satis, nisi quod nihil usquam tutum est à latronibus. *G.* Pedes advenis, an eques? *L.* Partim pedestri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. *G.* Quo in statu sunt res Belgicæ? *L.* Sanè turbulento. Magnæ bellorum minæ sunt. *G.* Sed hæc omittamus. Nihil enim nobis cum Marte. Tuæ res quomodo habent? *L.* Benè, pulchrè, optimè. *G.* Nonne benè tecum agitur?

Λ καλλιςα, εὐτυχέςαλα. Γ. ὐχὶ εὐτυχεῖς; Λ. μᾶλλον χ̀ δυςυχῶ, τὰ μ̃ ἐμὰ χείρεν ἔχειν ὐ δωύαλαι. Γ. ὐχ ἐάλωκας, ὅτῳ ἐθήρδες; ὐχὶ σωύεθι ἢ λείκ, ἢ ἐπεβάλδυσας; Λ. ἐθήρδον μ̃, ἀλλὰ τ̀ Αρτέμιδ ὀργιζομένης. Γ. ὐδεμία ἐλπὶς λοιπή ὅτι; Λ. ἐλπὶς μὲν πολλὴ, πρᾶγμα ϑ̀ ὐδέν. Γ. ὁ ὕπαι ὐδεμίαν ἐλπίδα δεικνύει; Λ. ὅλας ἀμάξας, ὅλας νῆας, ἀλλὰ πρὸς τάτοις ὐδέν. Γ. ὐδὲν ἔτι ἔπεμψεν; Λ. ὐπερχέλο μ̃ δαψιλῶς, ἀλλ' ὐκ ἔπεμψεν ὀβολὸν ὐδένα. ὐπιχνεῖται μ̃ πολλὰ λόγω, ἔρχω χ̀ ὐδὲν ποιεῖ. Γ. χρὴ ὡ̃ τὶ ψυχὶ τῇ ἐλπίδι τρεφειν. Λ. ἀλλὰ ταύτη ὐ πιείνεται ἡ κοιλία. Γ. διὰ τᾶτο ϑ̀ πρὸς τὸ ὀδιποφάδεν ἐτύχανες ὢν ὁπλιδειότερ, ὐδὲν φορτίον ἐν τῇ ζώνῃ ἔχων. Λ. ὁμολογῶ, χ̀ ἀτφαλέςερ. ὐδενὰ γὰ ὅπλα μᾶλλον ἐλαθερα τ̃ λῃςῶν ὅτιν. ἀλλ' ἐγὼ μᾶλλον ἂν βαλοίμιλο χ̀ τὸ τορτίον χ̀ τ̀ κίνδυνον. Γ. ὐδέν σε ἀφήρηται ἐν τῇ ὁδῷ; Λ. ὢ̃ ἐμᾶ; τί ἀφαιρήσῃς ἀνθρώπε γυμνᾶ; οἱ ϑ̀ ἄλλοι μᾶλλον ἐφοβᾶντό με, ἐξὼ ἐμοὶ γυμνῷ ὁδοιπόρω διὰ ὅλης τ̀ ὁδᾶ ἄδειν χ̀ πεινᾶν. Λ. ποῖ ϑ̀ νῶ βαδίζῃς; Λ. εὐθὺ τ̀ οἰκίας, ἀπασόμω τὶ γυναῖκα, χ̀ τὰ γονεῖς, πολλὼ ἤδη χρόνον ὐχ ὁρώμω. Γ. ἔυχομαί σε πάνλα ἐκεῖ εὑρεῖν ἡδέα. Λ. αἴϑε τᾶτο βάλοιτο Θεός. ὐδὲν καινὸν συμβέβηκεν ἐν τῷ μεταξὺ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν; Λ. ὐδὲν, πλὼ ὅτι εὑρήσεις τ̀ οἶκον ὁπόδοσιν ἀληφόλα. χ̀ γὰ ἡ ἀλέκτρεις σε ἔτεκέ σοι ὠὸν καλόν. Λ. καλῶς λέγῃς, ἀντὶ ταύτης τ̀ ἀγγελίας δίδωμί σοι δῶρον, ταύτλω τὶ καινὼ διαθήκλω ἐν Λαδίκίᾳ νεωστὶ κομιδῶς τυπωθεῖσαν. Γ. καλὸν, μὰ τ̀ Θεὸν, εὐαγγέλιον. ἔστι μοι τᾶτο τὸ δῶρον ὡς ὅτι ἥδιςον. σκέπομαι ϑ̀ ὅπως δέν σοι πότε χάειν ἀξίαν ἀποδῶναι δυνηϑῶ. Λ. ἐξαρκοὺντως ἀναπεπλήρωκέναι νόμιζε, ἐὰ ἀγαπήσῃς.

ΑΛΛΟΣ.

L. Optimè, feliciſſimé. *G.* Nonne proſpero fortunæ ſtatu uteris? *L.* Imò maximè adverſo. Res in pejori ſtatu eſſe non poteſt. *G.* Non cepiſti, quod captabas? Non contigit præda, quam venabaris? *L.* Venabar equidem, ſed iratâ Dianâ. *G.* Nihil reliquum eſt ſpei? *L.* Spei permultum, ſed rei nihil. *G.* Conſul nihil oſtendit ſpei? *L.* Tota plauſtra, totas naves, ſed præterea nihil. *G.* Nihil adhuc miſit? *L.* Promiſit quidem largiter, ſed ne obolum quidem miſit. Promittit quidem multa verbis, ſed re præſtat nihil. *G.* Ergo ſpe alendus eſt animus. *L.* Sed hac non ſaginatur venter. *G.* Ideo autem eras ad iter expeditior, quòd nihil eſſet oneris in zona. *L.* Fateor, atque etiam tutior. Nulla enim ſunt arma certiora adversùs latrones. Sed ego malim & onus & periculum. *G.* Nihilne tibi ademptum eſt in via? *L.* Mihine? Quæſo quid eripias nudo? Aliis citiùs periculum erat à me. Licuit mihi vacuo viatori per totum iter canere & eſurire. *G.* Quò autem nunc abis? *L.* Rectà domum, ſaluturus uxorem & parentes jam diu non viſos. *G.* Precor ut illic offendas omnia læta. *L.* Utinam ita velit Deus. Nihil interim extitit novi domi noſtræ? Nihil niſi quod reperies auctam familiam, nam tua gallina peperit tibi pulchrum ovum. *L.* Benè nuncias. Pro hoc nuncio do tibi munus, videlicet, Novum Teſtamentum Lutetiæ recens eleganter excuſum. *G.* Pulchrum, ita me Deus amet, Evangelium. Eſt mihi hoc munus longè gratiſſimum. Deſpiciam unde poſſim hoc donum penſare. *L.* Abundè te penſâſſe puta, ſi boni conſulueris.

ALIUS.

ΑΛΛΟΣ.

Γ. Οὐχὶ καινά τινα ἐν τῇς παρίδῳ κομίζεις; ἀδὲν καινὸν παρὰ τὴν ἡμετέρων φέρεις; τίνα καινὰ ἀγγέλλῃς; Λ. καινὰ μὲν πολλὰ, ἀληθὲς δ' ἀδέν. τοσαῦτα μὲν λάβρη φέρω, ὅσα μόλις μία ναῦς ἄρει. Γ. ἀποφορτίζε ἵνα ὡς τάχιστα, ἵνα μὴ ὁ πηλικύτος τὸ μέγεθος φορτίς ἀπολη. Λ. ἀδὲν ἐγὼ, πλὴν ὅτι ἐν τοῖς κυρείοις, καὶ ἀμάξαις, καὶ νωσὶ θρυλλεῖται. Γ. τί, οὐχὶ ἡ παρὶς ἡμῖν τὸ λοιπὸν ἐλευθέρα ὁδός; Λ. οὐχὶ ὅλως, ἀλλὰ σωσχὴς οὐκ ἔστιν· ἐνίοτε γὰρ ἀνίησι, πάλιν δ' ἀναρρώσεται. Γ. οὐχ ἁλὶς ἰῶ κακῶν, ὅπου πολεμος ὢν τυγχάνει; Λ. ἰὼ μὲν, εἰ μὴ ἄλλως ἂν ἐδόκει τῷ Θεῷ. Γ. ἀνάγκη αὐτόθι στοδείαν εἶναι. Λ. πάντων ἐμοὶ ἔνδεια ὅτι· πλὴν τὴν χετλιωτάτων σφαλιωτήν. Γ. ὅπου οἱ σφαλιῶται κυειδύουσιν, ἐμοὶ οὐδὲ τὴν ἀγίων ἱερῶν, οὐδὲ τὴν μυσῶν φείδονται. Λ. ὀρθῶς ἴσως καὶ σοφῶς ὁ λέγων Ξενοφὼν φησὶν· εἰρήνη δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις, πόλεμος μέγα κακόν. ἀλλὰ οὐ καθέζω σε πλείονα χρόνον. ἐν ἑτέραις καιροῖς διὰ πλειόνων ποιησόμεθα τ' συνουσίαν, ὅποτε ἑκατέρῳ ἔσαι ὀπτήδειον. νῦν ἄλλοσέ με καλεῖ πράγματά τινα.

ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Γ. Πωθάνομαί σε νεωστὶ τὴν παρίδα ὀπισκέψασθαι. Λ. ἐπεσκεψάμην. πολὺν γὰρ χρόνον τὸν γονεῖς οὐχ ἑωράκειν. οὐκ ἐδυνήθην πλείονα χρόνον φέρειν τὸν τ' παρίδος καὶ τὴν φίλων πόθον. Γ. εὐσεβῶς ἐποίησας. φιλάνθρωπος τυγχάνεις ὤν, ταῦτα ἐνθυμούμενος. ἅπαντες γὰρ σφόδρα στέργομεν τ' χώραν, τὴν ἡμᾶς θρέψασαν καὶ φύσασαν. ἀλλ' ἄγε, πῶς ἐμοὶ

ALIUS.

G. Nihilne novarum rerum ex patria adfers? Nihil novi à noſtris portas? Quænam nova nuncias? *L.* Nova permulta, at nihil veri. Tantum mendaciorum adfero, quantum vix una navis vehat. *G.* Exonera igitur te quamprimùm, ne ſuccumbas tanto oneri. *L.* Nihil habeo præter ea quæ in tonſtrinis, in vehiculis, & in navibus jactantur. *G.* Quid, eſtne patria noſtra immunis à peſtilentia? *L.* Non omnino, ſed perpetua non eſt: aliquando remittit ſeſe, deindè recrudeſcit. *G.* Nonne ſatis erat malorum, ubi bellum graſſatur? *L.* Erat quidem, niſi aliter viſum eſſet Deo. *G.* Annonæ charitatem iſtic eſſe oportet. *L.* Omnium rerum illic inopia eſt, præterquam ſceleratorum militum. *G.* Ubi milites dominantur, ibi nec ſacris Templis, nec Muſis ipſis parcunt. *L.* Rectè igitur & ſapienter Xenophon inquit: Pax videtur hominibus eſſe magnum bonum, bellum verò magnum malum. Sed non te morabor diutiùs. Aliàs pluribus colloquemur, cum erit utrique commodum. Nunc aliò me vocant negotia quædam.

ALIUS DIALOGUS.

Georgius. Audio te patriam nuper reviſiſſe. *Lucas.* Reviſi. Diu enim parentes meos non videram. Non poteram diutiùs ferre patriæ & amicorum deſiderium. *Georgius.* Piè feciſti, humanus es, qui iſta cogitas. Ducimur enim omnes admirabili quodam amore ejus regionis, quæ nos aluit & edidit. Sed dic quæſo, quonam in

ἐκεῖ ἑώρακας πάντα ἔχοντα; Λ. πάντα καινὰ, πάντα μεταβεβλημένα. ἐδόκουν εἰς ἄλλον ἐληλυθέναι κόσμον. ἔτη δέκα μόλις ἀπεγνώμην, ὡς ἄλλως ἅπαντα ἐθαύμαζον, ἢ Ἐπιμηθίδης ὁ τῶν ὑπνοδῶν ἀρχηγὸς, μόγις τελευταῖον ἀνεγερθείς. Γ. ποῖος τίς ἔτος ὅδε μύθος; Λ. λέξω δή· εἰ σχολή σοί ἐστιν ἀκούειν. Γ. οὐδέν ἐμοὶ πλέον ἔσται. Λ. ἔδοξαν οὖν σοὶ περισκεφαλαίῳ μοι τιθεῖς κέλευε. Γ. ὀρθῶς ὑπέμνησας, καθήμενος γὰρ ῥᾷον ἀποδυσόμεθα. Λ. μυθολογοῦσιν οἱ ἰσοδικοὶ, τὸν Ἐπιμηθίδα τινὸς Κρητέως, ὃς μόνος πρὸς τὸ πάλαιον ἔξω τείχους πορευόμενος, ἐπειδὴ διὰ τὸ ὑετὸν σωρηχὴς σπήλαιον ἐμβὰς ἐκάθευδε, τεσσαράκοντα ἔτη ἔνδον διετέλεσε. Γ. ἀλλ' εὐτυχῶς ἔφερεν ὁ Ἐπιμηθίδης, ὁ τὰ τελευταῖα ἑαυτὸν ἀναλαβών. πολλοὶ μὲν τῶν ἐλλογίμων ἔπολε ἀναγνῶναι ἐν τῷ ἐνυπνίῳ ἑαυτῷ. ἀλλὰ φράσῃς ἀξίως ἀνδρὸς ποιητοῦ, ἔμμυσε οὖν τὸ φιλοδοξεῖν. Λ. Ἐπιμηθίδης οὖν ἀνεγερθείς, ἐν τῇ σπηλαίᾳ πορευόμενος, θεάσκοπος, ὁρᾷ πάντα μεταβεβλημένα, τὰς ὕλας, τὰς ὄχθας, τοὺς ποταμοὺς, τὰ δένδρα, τοὺς ἀγροὺς, ὡς ἢ σωτόμως εἰπεῖν, πάντα καινά. βαδίζων οὖν εἰς τὴν πόλιν ἐραστὴς διαβίβων αὐτόθι χρόνον τινὰ, οὐδὲ ἔγνω οὐδένα, οὐδὲ ὑπό τινος ἐγνώσθη. ἄλλο γὰρ τῶν ἀνθρώπων θεῖλημα, οὐδὲ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἢ λέξις μεταβέβληται, οἱ τρόποι διάφοροι. οὐδὲ θαυμάζω τοῦτο τῷ Ἐπιμηθίδῃ μὴ τοσαῦτα ἔτη συμβεβηκέναι, ἐπειδὴ μικρῷ δεῖν, ἐμοὶ τὸ αὐτὸ συνέβη τῷ ὀλίγα ἔτη τῆς παρίδος ἀποθνῄσκω. Γ. τί γὰρ εἰς σε, ἢ χὶ βιῶσι; Λ. βιῶσι μὲν ἀμφότεροι, καὶ διάκεινται ὁπωσοῦν γήρᾳ, καὶ νόσῳ, καὶ συμφοραῖς τῶν πολέμων ἐκνευδεισμένοι. Γ. αὕτη δὴ τῶν ἀνθρωπίνων βίων κωμῳδία, τὰ θνητὰ τοιαῦτα, οὐδὲν ἐν τ αυτῷ μένει.

ΠΕΡΙ

in loco illic offendiſti omnia? *L.* Univerſa nova. Mutata omnia. Videbar mihi in alium venire mundum. Vixdum decennium abfueram, non ſecus omnia mirabar, quàm Epimenides ſomniatorum princeps, vix tandem expergefactus. *G.* Quænam eſt iſta fabula? *L.* Dicam equidem, ſi vacat audire. *G.* Nihil fuerit jucundius. *L.* Sellam igitur cum pulvino mihi poni jube. *G.* Rectè admones, nam ſedens commodius mentieris. *L.* Fabulantur Hiſtorici de Epimenide quodam Cretenſi, qui deambulandi gratia ſolus urbem egreſſus, cùm ſubita pluviæ vi compellente in quandam ſpeluncam ingreſſus obdormiſſet, quadraginta ſeptem perpetuos annos ſomnum continuarit. *G.* Sed bene cum Epimenide actum eſt, qui tandem ad ſe rediit. Multi docti nunquam expergiſcunt à ſuis ſomniis. Sed facis ut Poëta dignum eſt. Perge igitur mentiri. *L.* Epimenides igitur ſomno ſolutus, è ſpelunca prodit, circumſpicit, mutata videt omnia, ſylvas, ripas, flumina, arbores, agros, breviter, nihil non novum. Accedit ad urbem, percontatur, manet illic aliquandiu, neque novit quenquam, neque à quoquam agnitus eſt. Alius hominum cultus, nec idem vultus, mutatus ſermo, diverſi mores. Neque miror hoc Epimenidi poſt tantum annorum eveniſſe, cùm mihi idem propemodùm evenerit, qui pauculos annos abfuiſſem. *G.* Quid uterque parens, vivuntne? *L.* Vivunt ambo, & valent, utcunque ſenio, morbo, denique bellorum calamitate confecti. *G.* Hæc eſt humanæ vitæ comœdia. Tales ſunt res humanæ, ut in eodem nihil duret ſtatu.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΕΝ ΤΗ φιλοσοφίᾳ παιδιὰν ὀρθῶς διαλάτλειν.

Μαθητὴς καὶ Διδάσκαλος.

Μ. Ἐπιθυμῶ, ὦ διδάσκαλε φίλτατε, σωτόμως παρά σε πωθάνεσθαι, τίνα τρόπον χρὴ τὴν παιδιὰν τὰ γράμματα παιδιὰν εὐπαίειν, ἐὰν γέ σοι σχολὴ καὶ ἱκανὸς χρόνος γένηται. Δ. χρόνον σὺ μὲν ἐθήρευσας, ὦ νεανίσκε, μάλιστα ὀπτήδειον. περὶ τούτου τὸν ἐλεύθερον καὶ καλὸν πόθον σε τῆς ἐμῆς μειζόνων ἀσχολιῶν ἂν περιτίμων ἀσμένως. διόπερ ἀφέμενοι τὰ περιμιάζειν, ἵνα καὶ τὴν φύσιν σε ἀκριβέστερον γνῶ, καὶ ἐγώ σοι τὴν ἐμὴν εὔνοιαν τὴν περί σε μᾶλλον ὀπτεύω, ἐμὲ παιδιὰν ἑκάστων, ἃ ἐπίστασθαι ἐθέλεις, ἁπλῶς ἐρώτησον. Μ. Εὐσεβῶς καὶ καλῶς ποιεῖς, ὦ διδάσκαλε ἐνδοξότατε, τοσαῦτα παράγματά με ἐυμενῶς παιδεύειν ἐκ ὀκνῶν. πρῶτον μὲν οὖν παρά σε πυθέσθαι βούλομαι, τί τὸ πρῶτον τῆς παιδιὰν τὰ γράμματα τὰ ἡμέτερα παιδιᾶς τέλος ὄζιν, εἰς ὅ, ὥσπερ εἰς σκοπὸν, ἅπαντας τοὺς ἡμετέρους τὰ μαθεῖν πόνους σωτείνειν δεῖ. Δ. εὐχημόνως σὺ μὲν παιδιὰν τότε ἐρωτήματος τὴν ἀρχὴν ποιῇ. γινόντες γὰρ σκοπὸν πρὸς ὃν βλέπομεν, ῥᾷον καὶ τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν ἐξαιρεῖσθαι ὄζι. Δύο δ' ὄζι τὰ ἀνθρώπου κυριώτατα καὶ μάλιστα πρωτεύοντα ἀγαθὰ οἷς πάντων ἄλλων ζώων περέχει, ὁ νῦς καὶ ὁ λόγος. τούτων ἀκριβῶς τε καὶ ὀρθῶς ἐπιτονηθέντων, οἱ ἄνθρωποι ἐ μόνον τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλὰ ἀλλήλων διαφέρυσι. περσήκῃ τοιγαροῦν τὴν παιδιὰν τὰ γράμματα παιδιὰν εἰς δύο ταῦτα ἐγγύτατα καὶ ἀληθέστατα τέλη συντείνειν, ὅπως δηλονότι τὸν νοῦν τῇ σοφίᾳ, ἢ τῇ τοῦ Θεοῦ

λύο τὰ
νθρώπου
ρωτεύον-
α ἀγαθά.
λύο τὸν παι-
καὶ τὰ γράμ-
τα παιδιὰν
τῆς τέλη.

DE RATIONE STUDIORUM rectè instituenda.

Discipulus & Præceptor.

D. CUpio, mi charissime Præceptor, breviter ex te audire, quæ sit ratio studiorum rectè instituenda, si modo tibi est otium, & tempus his rebus commodum. *P.* Tempus tu quidem, adolescens, captasti commodum. Deinde tuum illud liberale & honestum desiderium vel maximis occupationibus meis anteferrem libenter. Quare omissa præfatione, ut & ingenium tuum meliùs cognoscam, & tibi meam erga te benevolentiam magis probem, me de singulis rebus, quas scire cupis, simpliciter interroga. *D.* Piè & honestè facis, clarissime Præceptor, quòd me de his tantis rebus benevole erudire non gravaris. Primùm itaque ex te cupio, quisnam præcipuus studiorum nostrorum finis sit, ad quem, velut ad scopum, omnes nostri discendi labores, referri debeant. *P.* Rectè tu quidem ab hac quæstione ordiris. Intellecto enim scopo & meta, ad quam tendimus, faciliùs etiam media, rectà ad istam metam ducentia, eligere poterimus. Duæ autem sunt propriæ & præcipuæ hominis dotes, quibus reliquo animantium generi antecellit, *Ratio & Oratio.* His studiosè & rectè excultis, homines non solùm cæteris animalibus, verùm inter se aliis alii hominibus præstant. Dirigenda igitur sunt *Studia* Literarum ad hosce duos fines proximos & immediatos, ut *Rationem* sapientia, seu cognitione Dei,

Duæ hominis præcipuæ dotes.

Duo studiorum fines.

Θεῦ, καὶ τῆς φύσεως, καὶ τῶν νόμων γνώσει, καὶ τῇ ἀρετῇ ἐκπονήσωμεν, καὶ δυώμεθα τὸν λόγον, κομψῶς καὶ φανερῶς τὰ ἀγαθὰ ἐξηγεῖσθαι, ἡμῖν αὐτοῖς παρασκευάσωμεν. M. οὐχὶ ταῦτα δύο τὰ τέλη παρὰ τοῖς λογογράφοις σωτομώτερον ὠρισμένα ἀναγινώσκεται; Δ. μάλιστα. Περικλῆς μὲν γὰρ παρὰ Θουκυδίδῃ σωτόμως, καὶ ἀκριβῶς περσαγορεύει, Γνῶναι τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· Λυκιανὸς δὲ συμπαν καὶ δυώμεθα ἑρμηνευτικῶν ὀνομαλεῖ, τυτέστι Σοφίαν καὶ Λογιότητα. M. τί δὲ σὺ σοφίαν ὀ-
Σοφία. νομάζεις; Δ. σοφίαν μὲν, ὡς τὰ θεῖα γράμματα λαλεῖ, ὀνομάζομεν τὴν ἀληθινὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων ἀγαθῶν γνῶσιν, μεμιγμένην τῇ περὶ τὸ Θεὸν εὐσεβείᾳ· ἀφελσιμον δὲ, τὸ μὴ γνῶναι τὸν Θεὸν, μηδὲ πεπιθεσθαι αυτῷ. M. Τί δὲ ἡ
Λογιότης. λογιότης δύναται; Δ. τὴν λογιότητα Πλάτων πάνυ εὐσχημόνως ὀνείζει, τὸ πρὸς Θεῶν κεκοσμισμένα λέγειν δυώσασθαι. εἰς τοῦτο γὰρ τὸ ἔσχατον τέλος ἅπαντες ἄνθρωποι ταῖς πράξεις ἐαυτῶν σωτείνειν ὀφείλουσιν, ὅπως Θεὸς ὁ κτίσης ὀρθῶς ὑφ' ἡμῶν γινώσκηταί τε καὶ θεραπεύηται. α. πρὸς τοῦ Κοεινθ. λ. Πάντα εἰς δόξαν Θεῦ ποιεῖτε. διόπερ ἐν ταῖς ἡμετέραις πράξει τὰ γράμματα σπουδαῖς, καὶ ἐν πάσαις ὅλῃ τῇ βίᾳ πρακτέσιν, ἀεὶ τοῦτον τὸν ὑπερλειπόταλον κανόνα πρὸ ὀφθαλμῶν τίθεσθαι δεῖ. Λογιῶ ἁπάντων καὶ τέ-
Τέλος τῶν λῳ ποιεῖ Θεόν. ἔσω τοιγαροῦν τέλος τῶν πόνων τῶν ἡ-
πόνων ἡ- μετέρων ἡ σοφὴ καὶ λόγιος εὐσέβεια. M. Δέομαί σε,
μῶν. μοὶ λέγειν, ἐκ τίνων παιδειῶν ταύτην τὴν σοφίαν, καὶ τὴν
τὴν σοφίαν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα μάλιστα λαβεῖν δεῖ; Δ. τὴν
ὅπῃθεν σοφίαν, ἢ τὸ γνῶναι τὰ δέοντα, τοῖς ἀνθρώποις ἐξ-
λαβεῖν δεῖ ἐργάζονται ἡ Θεολογία, καὶ ἡ φιλοσοφία, ἢ τὴν γνῶ-
σιν τῶν νόμων, ἢ τῶν παραγγελμάτων περὶ τῶν ἠθῶν, καὶ τὰς ἰσοείας τὰ παραδείγματα τῶν νόμων παρεχέσας, καὶ τὴν φυσικὴν γνῶσιν, καὶ τὰ μα-

θήματα

Dei, Naturæ, legum, & virtute excolamus, & *Orationis* purè ac perſpicuè res bonas explicantis, facultatem nobis comparemus. *Diſcipulus.* Extantne hi duo ſtudiorum noſtrorum fines apud autores brevioribus verbis deſcripti? *Præceptor.* Maximè. Pericles enim apud Thucydidem breviter & rotundè nominat, ſcire quæ oportet ſcire, & ea poſſe eloqui. LUCIANUS autem appellat, rerum cognitionem, & facultatem diſertè eas explicandi, id eſt, Sapientiam & Eloquentiam. *Diſcipulus.* Quid autem vocas Sapientiam? *Præceptor.* Sapientiam, ut ſacræ Literæ loquuntur, nominamus veram notitiam Dei, & aliarum rerum bonarum, conjunctam cum vera pietate erga Deum. Stultitiam vero, ignorationem Dei, & inobedientiam erga Deum. *Diſcipulus.* Quid autem eſt Eloquentia? *Præceptor.* Eloquentiam graviſſimè Plato definit, *Deo grata dicere poſſe.* Nam ad hunc ultimum finem omnes homines ſuas actiones referre debent, ut Deus conditor rectè à nobis agnoſcatur & colatur. 1 Corinth. 10. Omnia ad gloriam Dei facite. Quapropter & in ſtudiis noſtris, & in totius vitæ actionibus, ſemper in conſpectu eſſe hæc utiliſſima Regula debet. Exordium rerum fac & finem Deum. Sit igitur finis ſtudiorum noſtrorum, *Sapiens & Eloquens Pietas.* *Diſcipulus.* Dic quæſo, ex quibus Doctrinis Sapientia illa, & Eloquentia potiſſimum petenda ſit? *Præceptor.* Sapientia ſeu recto judicio de rebus cognitione digniſſimis, mentem hominis inſtruunt Theologia, & Philoſophia, quæ Scientiam Legum ſeu Præceptorum de Moribus, Hiſtorias, quæ exempla legum ſuppeditant, cognitionem naturalium rerum, & Mathe-

Sapientia.

Eloquentia.

Finis ſtudiorum noſtrorum.

Sapientia unde petenda ſit.

θήματα συλλαμβάνομεν. M. πρὸς δὲ τὸ τὴν ἄλλων λόγων σωτέναι, καὶ πρὸς τὰ τὸν ἡμέτερον ὀρθῶς μορφῶσαι, τί μάλιστα ἀναγκαῖόν ἐστι; Δ. τὸν λόγον τὸν ἐν τοῖς τῶν σοφῶν καὶ τῶν δεινῶν λέγειν γράμμασιν ἑρμῆς καὶ ἀνέσεις, χρησῶς γνῶναι διδάσκειαν αἱ τῶν λέγειν τέχναι, μάλιστα δὲ πασῶν ἡ Γραμματικὴ Ρωμαϊκὴ, καὶ Ἑλληνικὴ, καὶ Ἑβραϊκή. Τούτων μὲν τῶν γλωττῶν μνημείοις ἐπεσθαι αἱ ἐξαίρεσοι τῶν τεχνῶν καὶ αἱ ἰσοδία συλλαμβάνουσαι, ἢ αὐτῶν γνῶσις ὥσπερ θύρα καὶ κλεὶς τις τυγχάνει οὖσα, ἓ πρὸς τὴν τῶν παιδευτῶν ὁπτήμην ἢ πρόσοδον ἀνοίγειαι. πρὸς δὲ τὸν ἡμέτερον λόγον καλῶς μορφοῦν, χρεὶς τῶν τῶν λέγειν τεχνῶν καὶ φύσις ὁπτήδεια, καὶ τῶν συγγραφέων ἐλλογίμων ἀνάγνωσίς τε καὶ μίμησις, καὶ τὸ λέγειν καὶ γράφειν ἄσκησις συνεχὴς, μάλιστα ἀναγκαία ὄζι. M. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τῶν τῆς λέγειν τεχνῶν παραγγέλματα καὶ τέλος τὴν ἡμετέρας δεῖ γράμματα παιδεῦσαι ὄζιν, ἀλλ' ὄργανα μόνον, ᾧ ἐν τῇ μετίσασις τέχναις, ἢ τὰς τῆς σοφίας καὶ τὴν λογιότητος πηγὰς συλλαβόσαις, καὶ τὸν βίον ἀνθρώπινον κυβερνόσαις καὶ διασωζόσαις, ἡμῖν πρόσθεν, ὥσπερ σε πολλὰ ἐν τῷ διδάσκειν διαλεγόμενον μέμνημαι, παρά σε πυθέσθαι βουλομαι, πόσον χρόνον δεῖ ταύτας τέχνας διαβιβάζειν δεῖ; Δ. καλῶς με ὑπέμνησας, ὦ νεανίσκε, ὡ μὴ γὰ πρέπει ὅλον τὸν βίον ἐν τῷ παρασκευάζειν τὸ τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς ὄργανον, καταβιβάζειν, ἀλλὰ τοὺς μεμαθηκότας τὰ παραγγέλματα πρὸς τὸ καλῶς φρονεῖν καὶ λέγειν ἀναγκαῖα ὄντα (ἃ μὲν ἐὰν χρόνῳ φιλομαθὴς νεανίσκω πιστὸν καθηγητὴν ἔχειν συμβαίνῃ, ὀλίγος ἔνος ἔτους διδαχθῆναι ῥᾳδίως οἷόν τε ὄζι) ταχέως πρὸς τὸ κρεῖττον τῆς τεχνῶν τῆς τῆς σωτῆρα ἐχόντων βαδίζειν, καὶ τῆς τῆς παραγγελμάτων ἄσκησιν περιτιθέναι δεῖ. M. τοιαυτὶ μὲν ὥσπερ ἐν τῇ ἄλλαις τῶν τεχνῶν μηχανικῶν, ὕτω καὶ ἐν τῇ δεῖ τὰ γράμματα παιδεῦσαι, νομίζεις τὴν χρῆσιν καὶ ἄσκησιν τεχνικὴν ἐξεργάζεσθαι; Δ. μάλιστα,

ἄλλως τε

Γραμματική.

Τὰ πρὸς τὸν λόγον ὀρθῶς μορφῶσαι ἀναγκαῖα.

Πόσον χρόνον δεῖ τὰς τῶν λέγειν τέχνας διαβιβάζειν δεῖ.

Ἡ χρῆσις ἄσκησις ἀναγκαία.

themata complectimur. *Discipulus.* Ad orationem aliorum intelligendam, & ad noſtram rectè formandam, quid præcipuè requiritur? *Præceptor.* Orationem in ſapientium & eloquentium autorum ſcriptis ſacris & prophanis, rectè intelligere docent Artes dicendi, Grammaticæ in primis Linguæ Latinæ & Græcæ & Ebreæ. Quarum LINGUARUM monumentis cum præcipuè Artes & Hiſtoriæ contineantur, COGNITIO earum velut Janua & CLAVIS eſt, qua ad Doctrinarum ſcientiam aditus aperitur. Ad noſtram vero orationem rectè formandam, præter dicendi artes, Natura idonea, & ſcriptorum Eloquentium lectio, atque imitatio, & dicendi ac ſcribendi exercitatio aſſidua inprimis neceſſaria eſt. *Diſcipulus.* Cum autem dicendi Artium præcepta non finis ſtudiorum noſtrorum ſint, ſed inſtrumenta tantummodo, quibus in ſummis illis Artibus, quæ Sapientiæ & Eloquentiæ fontes continent, & vitam humanam gubernant ac tuentur, nobis opus eſt, ut te aliquando inter docendum diſſerere memini; ex te ſcire cupio, quantum temporis artibus iſtis tribuendum ſit? *Præceptor.* Rectè me mones, Adoleſcens. Non enim tota ætas in Dialecticæ & Rhetoricæ inſtrumento comparando aſſumi debet; ſed cognitis præceptis ad rectè de rebus judicandum & dicendum neceſſariis (quæ ſi fidelis monſtrator ſtudioſo Adoleſcenti contingat, intra unum annum percipi & cognoſci facilè poſſunt) ſtatim ad ſummas artium, quæ rerum Doctrinam continent, progrediendum, & Exercitatio præceptorum adjungenda eſt. *Diſcipulus.* Ergo ut in cæteris artibus mechanicis, ita in ſtudiis doctrinarum, judicas artifices qui faciat, ſolum uſum eſſe? *Præceptor.* Maximè, præ-

Grammatica.

Ad orationem rectè formandam quæ neceſſaria ſint.

Quantum temporis diſcendis artibus dicendi tribuendum.

Uſus & exercitatio neceſſaria

ἄλλως ἐὰν φύσις ὐκ ἄμυσον, ϗ διδάσκαλον χρήσιμον, ἢ κυβερνήτης πιστὸς, ϗ τ ἀσκήσεως ἔμπειρον παραγίνηται. M. τῶ τῆς περὶ τὰ γεγραμμένα σπουδῆς τέλως δηλωθέντος, ὃ μὴ τιμῶ σοφῶ ϗ ἐλλόγιμον εὐσεβειαν εἶδ ἔλεξας, τί πρὸς τύτοις ποιητέον; Δ. πρῶτον μὲ χρὴ τάξιν νόμιμον, ὣν καθηγητὴς πιστὸς ϗ τ ἐμπειρίας τετυχηκῶς δείξει, δεῖ τὰς τέχνας τὰς πρὸ βίου χρησίμως, μαθεῖν, ϗ ὡς διὰ κλίμακος, ἀπὸ τ̃ κάτω ὀπὶ τὰς ἄνω μεταβαίνειν. M. ἴσως οἱ πάλαι σοφοὶ τύτω ἕνεκα τὰς τίτλως ἐν τ̃ Σχολαῖς διέταξαν, ϗ αὐτὰς τὰς τέχνας διένειμαν, ἵνα δηλαδὴ ἑκάστας ὥσπερ εἰς τάξεις κοσμίως διηρημένας, ἐρεξῆς ϗ εὐκαίρως μανθάνειν ῥᾷον οἱ νεώτεροι δυνηθῶσι. Δ. καλῶς σὺ μὲ φρονεῖς, ἀδωάτου γὰρ χρὴ Ξενοφῶντα, πολλὰ τεχνώμενον ἀνθρώπον, ταῦτα καλῶς ποιεῖν. ϗ σοφὸς πάνυ ὁ τ̃ Πλάτωνος νόμος, ὃς ἑκάστου τ̃ πολιτ̃ μίαν τέχνην μόνον μαθεῖν, ϗ ἄλλως διδάσκειν κελεύων. ὣν τινα οὖν τέχνην οἱ νεανίσκοι χρὴ τὸ πέρασμα τ̃ παιδαγωγ̃ μανθάνειν περανεῖσθαι, ταύτην ἀπ' ἀρχῆς, ἐξ ἑνὸς βιβλίου μόνου, τ̃ μεθοδικῶς τὴν τ τέχνης φοιτὴν εἰς ῥητὸν τόπως μειζομένην, δηλοῦντος μαθέτωσαν, μηδὲ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἄλλα τ αὐτ̃ προθέσεως βιβλία εἰσφέρωσαν, πρὶν αὐτὸ εἰς ἀκριβῆ μνήμην τιθῶσι. M. ὅσα περὶ τ τὰς τ̃ τεχνῶν φοιτὰς ϗ κεφάλαια ἐξ ἑνὸς μόνου βιβλίου, πεπαιδιμένως γεγραμμένα, μαθὼν διελέχθης, ταῦτα πάντα πᾶσι ἐπαναθετέον. νῦν ὃ τί ἐκ τ̃ εὐδοκίμων συγγραμμάτων ἀναγνώσει ποιητέον ὅτι, περὶ σε πυθέσθαι ὀφθυμῶ. Διδάσκαλος. ἐν τῷ τὰ συγγράμματα χρηστῶς ἀναγνῶναι (ὡς περὶ τ̃ς σπουδαίας ἀκροάσεως, ϗ τ̃ς οἰκείας ἐπαναλήψεως, ἧς ὑδαμῶς ἀμελητέον, ἐκ εἰπεῖν) μέγα συμφέρει, κοινὺς τόπως διὰ τάξεως διανενεμημένης ἔχειν, πρὸς ὃς ἅπαντα τὰ ἐν

ρητῇ τάξ
ταὶς τέχ
ναις μαθεῖν
δεῖ.
οἱ τίτλοι
ἐν σχολαῖς
δὰ τί δι
ατεταγ
μένοι.

ξ ἑνὸς
όνου βι
λίου τὰ τ
τεχνῶν
φάλαια
αθητέον.

ρεσήκει
ωτάτῃ
οινὺς τό
ους φιλο
οφικούς.

sertim si natura idonea, si Magister boni judicii, seu gubernator exercitationis seu peritus & fidelis accedat. *Discipulus.* Constituto igitur fine studiorum, quem sapientem, & eloquentem pietatem esse dixisti, quid porro agendum est? *Præceptor.* Primum ordine certo, quem fidus & usu peritus præceptor monstrabit, artes vitæ necessariæ discendæ, & velut per gradus scalarum ab inferioribus ad superiores transeundum est. *Discipulus.* Fortasse eo consilio sapiens antiquitas gradus in scholis instituit, & artes ipsas distinxit, ut videlicet singulas velut in classes suo loco distributas, ordine & tempore conveniente, facilius & rectius percipere juvenilis ætas possit. *Præceptor.* Rectè sentis. Nam impossibile est, ut quis multa simul faciat, & eadem rectè, ut verissimè Xenophon dixit. Et sapientissima lex est Platonis, quæ unumquemque civem, unam tantummodo artem discere & profiteri jubet. Quare quamcunque artem Adolescentes de consilio Præceptoris discere instituent, eam initio ex unico tantum Libello, qui erudita methodo summam artis in locos certos distributam explicet, cognoscant: Nec alios interea ejusdem argumenti Libellos in manus sumant, priusquam illum edidicerint. *Discipulus.* Quæ de summis artium ex unico tantum libello methodice conscripto, discendis asseruisti, illa mihi omnia probantur: nunc porro quid mihi in lectione bonorum Authorum præcipuę agendum sit, ex te audire cupio. *Præceptor.* In lectione Authorum (ut de diligenti auscultatione & privata repetitione, quæ nullo modo negligenda est, nihil dicam) utilissimum est, Locos Communes, certo ordine distributos habere, ad quos omnia quæ

Ordine certo artes discendæ sunt.

Gradus in scholis cur instituti sint.

Ex unico tantum libello summa artium discenda.

Instituendi Loci communes Philosophici.

ἐν τῇ συγγραφέων ἀναγνώσῃ τῷ ἀγαθῷ ὑπάρχοντα καὶ ἀξιομνημόνευτα ἅπαντα, δεῖ παρασημεῖσθαι, καὶ ὥσπερ εἰς ῥητὸν τάξιν διανέμειν. Μ. ἀλλὰ ταύτην παραινέσῃ σε περὶ τῆς ἀθροίσαι κοινὸς τόπους ἐν βιβλίῳ τὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν Φαίδρῳ ἐναντίως δοκεῖ, δηλοῦν ὅτι τὰ γεγράμματα λήθην καὶ ῥᾳθυμίαν μᾶλλον, ἢ μνήμην καὶ διδαχὴν ἐν τοῖς μανθάνουσιν ψυχαῖς παρέχει. μέμνημαι καί σε ταύτην τὴν γνώμην πολλάκις διαδέχεσθαι· ἔχοντα· τοιοῦτον ἔκας, εἰδέναι ὅτιοῦν, ὃ μὴ ὅσον ἐν τοῖς βιβλίοις γεγραμμένον συλλάβοι, ἀλλὰ ὅσον ἐν ἐκείνοις μνήμην ἔθηκε, καὶ ὅταν τὸ πρᾶγμα καὶ χρῆσις ἀπαιτῇ, πρόχειρον ἔχοι. Δ. ταῦτα μέν, ὡς λέγεις, ἔτως ἔχει, ἀλλὰ ὅμως ὃ σοι ὑποκείνομαι, ἔχων τυγχάνω. Καίτοι ὅσα μὲν ἔκας μεμνῆσθαι καὶ εἰδέναι ἐθέλει, μὴ εἰς τὰ χαρτία, ἀλλ εἰς τὴν ψυχὴν ἐγγεγράφθαι δεῖ, ὅμως ἔστοι οἱ μισθωταὶ καὶ ὑπηρέται τῶν κοινῶν τόπων, πρὸς τὸ μνημονεύειν ὅσα πρότερον ἀνέγνωμεν, ἢ ἐμάθομεν, μέγα ὠφελοῦσι, καὶ ὡς εὐπορώτατόν ταμεῖόν ἐστιν, ἐξ οὗ θᾶττον βέλτιστα πραγματεῖα, καὶ γνώμας καὶ ὁμοιότητας, καὶ ἱστορίας, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, ὅτε δεῖ τινὸς λόγους ποιεῖσθαι, ἢ γράφειν δεῖ, προχειρίζεσθαι φιλομαθεῖς τὴν νεανίσκων διωκέσθαι. Μ. περὶ τῆς μνήμης δ' ἦν, ὦ Πλάταρχος τῆς παιδείας ταμεῖον ὀνομάζει, τί εἰδέναι προσήκει; Δ. Ἄρχεις καὶ φυλακὴς καὶ θησαυρὸς τῆς παιδείας ἡ μνήμη ἐστὶν, ἐν ᾗ τὴν ὅπλοθήκην ταύτην καὶ τὰ σωρεύειν τὸ ἐμμαθὲν πόνῳ αὐτὴν σπείρας, ἑκάστης ἡμέρας οἱ περὶ φιλοσοφίαν ὄντες ῥητὸν χρόνον διατρίβειν ὀφείλουσι. Μ. καὶ ἡ τῆς μνημονεύειν τέχνης, περὶ ἧς Σιμωνίδην τὸν Χῖον, καὶ ὕστερον ἄλλους τινὰς παραγγέλματα παραδεδωκέναι ἀκούω, τί λέγεις; Δ. καὶ ὁμολογῶ καὶ τὴν μνήμην βοηθεῖσθαι τῇ διαίτᾳ, καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ εὐεξίᾳ, καὶ τόπῳ ἀφόρῳ, καὶ χρόνῳ εὐδιεινῷ, καὶ σημείοις ῥητοῖς, ὅμως βελτίστη καὶ ἀκριβεστάτη τῆς μνήμης

μνήμη ὕλαξ τῆς παιδείας.

ἡ μνημονεύειν ἔχει.

in lectione Autorum insignia & cognitione digna occurrunt, annotentur; & velut in classes certas digerantur. *Discipulus.* Sed huic admonitioni de colligendis in certum Librum Locis communibus, dictum Platonis in Phædro refragari videtur, quod monet, literas & scripta oblivioni & desidiæ magis occasionem, quàm memoriæ & Doctrinæ præsidium adferre. Memini etiam te crebris usurpare sermonibus hanc sententiam; Tantum unusquisque se scire existimet, non quantum in libris scriptum adservat, sed quantum memoria fideliter tenet, & ubi res ac usus postulat, promptum habet. *Præceptor.* Vera quidem sunt, quæ dicis; sed tamen habeo, quod respondeam. Etsi illa quæ quis meminisse & scire cupit, non chartis, sed animo inscribere debet; tamen hi indices & thesauri locorum ad recordationem eorum, quæ anteà legimus aut didicimus, plurimum prosunt, & velut instructum penu sunt, ex quo copiam optimarum rerum, sententiarum, similitudinum, historiarum, & hujus generis alia, cum de re aliqua dicendum aut scribendum est, depromere studiosi adolescentes possunt. *Discipulus.* Quid igitur de memoria, quam Eruditionis promptuarium Plutarchus nominat, sciendum est? *Præceptor.* Præcipuus custos, & Thesaurus eruditionis est memoria, cui excolendæ, & assiduo edi[illegible]di labore formandæ, singulis diebus certum tempus tribuere singuli studiosi debebunt. *Discipulus.* De arte autem memoriæ, de qua Simonidem Chium, & postea alios nonnullos certa quædam præcepta tradidisse audio, quid dicis? *Præceptor.* Etsi juvari memoriam diæta, & bona valetudine, & loco silenti, & tempore matutino, & notis certis, constat; tamen ars

Memoria custos eruditionis.

Ars memoriæ.

ἡ βελτίωσις καὶ ἀκεραιοτάτη τῆς μνήμης τέχνη.

μνήμης τέχνη ὄστις, τὰ πολλὰ καθ' ἡμέραν ἐκμαθεῖν, καὶ ταῦτα σωρηχως ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβεῖν, καὶ ἅμα χρῆσθαι πρὸς τὸ βίον. ἐὰν γὰρ τῆς μνήμης ἀμελῶσιν οἱ μαθόντες, καὶ ἀρχία, ἡ σχολὴ, ἡ ῥᾳθυμία, ἢ τρυφὴς αὐτῶν ἐκνωθρώπωσιν, οὐκ ἦττον κενὸς καὶ μάταιος ὁ τῶν μαθεῖν πόνος ἔσαι, ἢ ἐὰν εἰς ὕδωρ γεάφωσιν, ἢ εἰς ψάμμον σπείρωσι. διόπερ ἐν τῇ πρώτων καὶ πάνυ ἀναγκαίων μερῶν τῶν περὶ τὰ γεάμματα σπουδάζειν δεῖ νόμιζε, τῷ τῆς μνήμης συνεχῆ καὶ συχνὴν ἄσκησιν, καὶ τὸ τὰ πολλὰ ἐκμανθάνειν πόνου. μὴ δὲ τῷ τῆ μνήμης ἐργασίαν, ὧν μάλιστα τὰ σωτήσιμα φύλακα δεῖ ἔφλω, πολὺ πρῶτον καὶ παντάπασιν ἀναγκαῖον τῆς ἀληθινῆς παιδείας ὄργανόν ὄστιν, ἡ σπουδαία καὶ συνεχὴς τὸ γεάφειν ἄσκησις, πρὸς μίμησιν καὶ ἰδέαν τῆ σοφῶς, καὶ σαφερῶς, καὶ ὀρθογεάφως λεγόντων, διαπεπονημένην. ὥσπερ ἔν ὁ Ἀπελλῆς, ὁσάκις οὐδὲν τῶν ἑαυτῶ τέχνης ἐξεργάσαιτο, ὡς τῷ τῆς ἡμέρας ἀποβολῷ πενθῶν, λέγειν εἰώθει, σήμερον οὐδεμίαν γεαμμὴν ἤγαγον· ὅτως οἱ σπουδαῖοι τῶν νεανίσκων οὐδεμίαν ἡμέραν ἐάσουσι παρελθεῖν, ἐν ᾗ οὐκ ὀρθογεάφῳ, ἢ λόγῳ μέρει, ἢ ὡδῆς τινὰς σωτιθέασι. πρὸς ταύτῃ τῷ γεαφικῷ ἄσκησιν ἐὰν τὰ ὠφελιμώτατα τῶν παραγινομένων τε καὶ σπείσαι τῷ παιδείαν ὄργανα, ἤγουν αἱ ἐπαναλήψεις καὶ ἐξετάσεις, ἔτι δὲ αἱ διαλέξεις καὶ μέλεται σχολαστικαὶ προσέλθωσιν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ (τῶν Θεῶν τὸν πόνον ἡμῖν εὐλογοῦντων) ἡ σωτήσις, καὶ ἡ τῶν λέγειν καὶ γεάφειν δυνάμις, ὧν ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων τῶν ἡμετέρων τέλος τῶν ἔργων ἡμῖν ἔδει ἐλέξαμεν, ἀκολουθήσει.

Ἡ τῆ γεάφειν ἄσκησις σπουδαία καὶ συνεχὴς καὶ ἀναγκαία.

Ἐπαναλήψεις, ἐξετάσεις, διαλέξεις, καὶ μέλεται, καὶ ἐκεῖνα ἐπιτήδεια.

Ἐκ πάντων δὲ τῶν εἰρημένων ῥᾳδίως καταμαθεῖν ὄστιν, ὅτι ὁ φιλομαθὴς σχολαστικός ὄστιν, ὅστις ἀλόγως καὶ ἀτάκτως περὶ τὰ γεάμματα σπουδάζει, καὶ καθ' ἡμέραν πάσας ἐν Σχολῇ ἀναγνώσεις ἀκρίτως ἀκροᾶται, καὶ πάντα τῶν παθητικῶν ῥήματα συῤῥάπτει, καὶ ῥαψῳδίας

Φιλομαθὴς σχολαστικὸς τίς;

memoriæ omnium optima & certissima est, multa assiduè edisscere, & mandata memoriæ sæpè repetere ac ad usum transferre. Si enim memoriam negligent discentes, & otio, desidia, torpore aut deliciis enervari sinent, non minus inanis & supervacaneus discendi labor erit, quàm si in aqua interea scriberent, aut arenæ semina mandarent. Quare unum ex præcipuis & maximè necessariis studiorum partibus esse statuas, frequentem & assiduam memoriæ exercitationem, & multa ediscendi laborem. Post culturam memoriæ, quam dixi potissimum rerum cognitionis seu sapientiæ custodem esse, præcipuum & maximè necessarium veræ & solidæ eruditionis instrumentum, est stili exercitatio diligens & assidua, ad imitationem ac formam eorum, qui prudenter & perspicuè & eleganter locuti sunt, directa. Ut igitur Apelles, quoties nullum suæ artis opus fecisset, velut deplorans jacturam diei, dicere solebat; Nullam hodie lineam duxi; Ita studiosi adolescentes nullam diem elabi sinant, in qua non vel Epistolam, vel orationis partem, vel versus aliquot connectant. Ad hanc stili exercitationem si utilissima parandæ & confirmandæ Doctrinæ instrumenta, videlicet repetitiones & examina, item disputationes & declamationes scholastice accesserint, non dubium est, quin Deo fortunante labores nostros, rectè judicandi, & dicendi ac scribendi facultas, quam initio hujus sermonis nostri finem studiorum nostrorum esse diximus, secuttura sit.

Quænam omnium optima & certissima sit.

Stili exercitatio diligens & assidua necessaria.

Repetitiones, Examina, Disputationes non sunt negligenda.

Ex omnibus autem, quæ dicta sunt, facilè vides, quod diligens Scholasticus non sit, qui in studiis sine certa ratione & ordine vagatur, qui omnes in Schola lectiones quotidie sine judicio audit, omnia dictata excipit, & rhapsodias prolixas

Diligens Scholasticus quis sit.

πολλὰς σελίδας ἀναγινώσκει καὶ διὰ πολλῶν συγγραφέων πλανᾶται· ἀλλ' ὃς τὸ πρῶτον τὸ τέλος καὶ τὸ σκοπὸν, εἰς ὃν δεῖ τὰ γράμματα ἀποβλέπειν σωζέσθαι, σωζῶς προσέρχεται. εἶτα ἂν τὰ πρὸς τὸ ὁπωσοῦν ἐπιτυγχάνῃ τούτῳ τῷ τέλει ἀναγκαῖα νουνεχόντως προαιρῆται. μὴ ταῦτα δ', ἐν τῷ ταῦτα παρασκευάζῃ καὶ φυλάττῃ ἐνθύμησιν, καὶ ἀποβλέπῃ, καὶ μελέτῃ καὶ σωέχηται, καὶ πόνον ὑπομένει. ἀλλ' ἐξηρκέσθω γοῦν εἴρηται δεῖ τούτων. Ἐγὼ μὲν ὅσα τῆ ὀρθῶς μανθάνειν καὶ εὐθυμεῖν καὶ δεῖ τὰ γράμματα ἀποβλέπῃ, ἅμα μὲν παρὰ ἀνδρῶν τὰ παιδείας ἀληθῶς τετυχηκότων, παρεδεξάμην μέμνημαι, ἅμα δ' ἰδίᾳ ἐμπειρίᾳ καὶ σωεχεῖ τῆ μαθεῖν χρήσει γνώσεσθαι ἔσχηκα, τούτων σοι ἀσωμάτως καὶ πιστῶς μεμέδωκα. τῷ δ' Θεῷ δ' χομαι, ταῦτά σε τὰ μέγιστα ὠφελῆσαι ποιεῖν. Μ. Ὅσα σὺ, ὦ διδάσκαλε κράτιστε, δεῖ μὲ τῆ τέλους καὶ ἐν τοῖς γράμμασι ἀποβλῆς, καὶ δεῖ καὶ τῆ μανθάνειν τάξεως καὶ δεῖ τῆ τὰ κεφάλαια τῶν τεχνῶν ἐξ ἑνὸς βιβλίου, μεθοδικῶς γεγραμμένα μαθεῖν, καὶ τῆ τοιαύτης τόπους συλλέγειν, καὶ δεῖ τῶν καὶ μνήμῃ ἀσκῆσαι, καὶ δεῖ καὶ ἀσκήσεως γραφικῆς, καὶ περὶ τὴν ἐπαναλήψεων, καὶ ἐξετάσεων, ἔτι δ' πρὸς τούτοις δεῖ καὶ διαλέξεων καὶ μελετῶν σχολαστικῶν, νουνεχόντως, καὶ εὐσχημόνως διαλέχθης· ταῦτα ἐξῆς ἡδέως ἀκήκοα, ὡς ἐλπίσω σαφῆνα μὴ μόνον ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πλείοσι ἄλλοις οἷς τέλων μεταδῶναι μέλλω, μάλιστα σωοίσθην. ὀφείλω δ' ὅτι διδασκάλοις τοῖς τῆ σοφίας ἀληθινῆς κοινωνήσασι, ἰσόρροπον τιμὴ καὶ μισθὸς ἂν ἂν γένοιτο, τῆ Θεὸν τῆ παντὸς ἀγαθῆ καὶ παιδείας σωτηρίας αἴτιον ὄντα, ὡς δυνάμει μάλιστα ἱκετεύω, σοὶ ἀξίαν χάριν, ὧν εὐπέπονθα ὑπὸ σῦ, ἀποδῶναι, καὶ τοὺς πόνους ἡμῶν εὐθυμεῖν καὶ βοηθεῖν, καὶ πάντας ἡμᾶς διδάσκειν τε καὶ τῆ Ἐκκλησίᾳ αὐτῆ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς σωτήρια μανθάνωμεν καὶ διδάσκωμεν. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ.

prolixas coacervat, vel quotidie magnum numerum paginarum perlegit, & per multos ac varios autores graſſatur; ſed qui primum finem & metam, ad quam dirigenda ſint ſtudia, prudenter proſpicit; deinde media, ad finem illum aſſequendum neceſſaria, rectè eligit; poſtea in mediis illis parandis & tuendis præſtat intentionem animi, curam, vigilantiam, aſſiduitatem & laborem. Sed de his quidem hactenus. Ego quæ de ratione diſcendi & ſtudiis rectè inſtituendis, partim à doctiſſimis viris tradita eſſe memini, partim propria experientia, & aſſiduo uſu diſcendi cognita habui, ea tibi libenter & fideliter impertivi, quæ ut tibi magno uſui ſint, Deum toto pectore precor. *D.* Quæ tu, præſtantiſſime præceptor, de fine ſtudiorum noſtrorum, de ordine certo diſcendi, de ſummis artium ex uno aliquo libello methodicè ſcripto diſcendis; de colligendis Locis communibus; de excolenda memoria, de exercitatione Stili, de repetitionibus & examinibus; item de diſputationibus & declamationibus Scholaſticis, prudenter & graviter diſſeruiſti, hæc tanta cum voluptate audivi, ut ſperem illa non ſolum mihi ſed & plurimis aliis, cum quibus ipſa communicare decrevi, utiliſſima fore. Cum autem ſciam Præceptoribus, qui veram ſapientiam nobis impertiunt, parem honorem & pretium à nobis referri non poſſe, Deum fontem omnis boni & doctrinæ ſalutaris toto pectore oro, ut tibi pro tuis in me ampliſſimis beneficiis cumulate gratiam rependat, & labores noſtros gubernet & adjuvet, & nos omnes doceat & regat, ut Chriſto grata, & Eccleſiæ ipſius, ac nobis ſalutaria diſcamus & doceamus. *Amen.*

FINIS COLLOQUIORUM.

IN ORATIONEM CLARISSIMI VIRI, *D. Johannis Posselii,* EPIGRAMMA.

Maxima pars hominum non cernit quomodo vivat;
Cum vixit, primum vivere discit homo.
Maxima pars juvenum non cernit quomodo discat;
Discere discit, ubi se didicisse negat.
Lex divina piæ nobis sit regula vitæ,
Regula discendi rite sit ordo bonus.
Hæc quam perspicuis pingens Oratio signis
Auro etsi digna, Cedro digna, probanda Scholis.

Johannes Frederus, D.

DE

DE
RATIONE
Discendæ ac docendæ
Linguæ Latinæ & Græcæ,
ORATIO
Johannis Possellii.

CUM multa sapienter à majoribus nostris inventa atque instituta sunt, tum nihil præclarius, quàm quod in publicis hisce congressibus, non solum idoneis hominibus, honesta vitæ ac eruditionis testimonia tribui, sed etiam de rebus bonis orationes habere voluerunt, quibus auditis, juvenes partim de suscipienda & ingrediendo studiorum ratione, rectè erudirentur : partim ad

ad amorem literarum & virtutis excitarentur, partim ſponte currentes exacuerentur. Non enim ad oſtentationem eloquentiæ aut doctrinæ orationes noſtras recitamus. Sed ut imperator bonus & induſtrius inſtructa acie, tyronibus certa quædam pugnandi præcepta dat, perterritos à timore deducit, & paratos ac fortes milites ad ſtrenuè pugnandum hortatur; ita nos in hiſce conventibus & imperitiores docere, & languentes excitare, & paratos ac pleno gradu ingreſſos, ad verum decus inflammare ſolemus. Hi fines cum nobis in dicendo propoſiti ſint, non dubium eſt, quin omnes ſapientes viri, cum multos alios veteres & honeſtos mores, tum hos ſcholaſticos gradus & ſpectacula Promotionum, in quibus de hujuſmodi bonis rebus differimus, magni faciant, colant, & omnibus modis ornanda ac conſervanda eſſe putent.

Locus docilitatis.

Cum autem mihi hoc tempore officii ratio dicendi neceſſitatem imponat, & Encomia hominum præſtantium, ac rerum, omnium conſenſione laudatarum, item παραινέσεις & adhortationes utiles ab aliis, qui Eloquentia valent, ſæpe hic recitatæ ſint, breviter indicare decrevi, qua ratione Lingua Latina & Græca commodè diſcenda & docenda ſit. Hoc Argumentum, etſi oratorem plenum atque perfectum requirit, tamen cum non tam verba & actio dicentis, quàm res, quæ dicuntur, ſpectandæ ſint, dicam de hac materia illa, quæ partim ipſe longo uſu, partim aliorum prudentium hominum judicio ac teſtimonio edoctus, vera eſſe, & cum re ipſa congruere judicabo. Ac à vobis, clariſſimi viri, & ſtudioſi juvenes, amanter peto, ut me, quod veſtra ſponte

ſponte faciris, benignè attentéque audiatis. Proficiam enim, Deo juvante, ut me de re tam utili, & neceſſaria, non omnino ineptè aut perperam dixiſſe fateamini.

Primum autem mihi videtur de tempore, quo pueri in ſcholas Latinas ducendi, & qui labores ipſis imponendi ſint. Deinde de exercitiis ſcribendi, & ratione emendandi ſcripta. Poſtea quando Græca proponi, & quo ordine & modo illa tradi debeant. Poſtremo de exercitiis Græcis eſſe dicendum. *Partitio propoſitionis in quatuor membra.*

Pueri literis adhibendi ſunt anno ætatis ſexto vel ſeptimo, ſi omnino fieri poteſt. Tunc enim ingenia non plane ſtupida & tarda, ad percipiendam doctrinam idonea ſunt. Et ſimul ac Latina legere noverunt, proponendæ ſunt illis octo partes Orationis ex puerili aliquo libello compendiosè ſcripto, & aſſuefiant ad ediſcenda paradigmata Declinationum & Conjugationum, & Vocabula rerum ex compendio Hadriani Junii, aut ſimili libello, cujus Germanica verſio cum puerorum idiomate congruat. Quorſum enim attinet, pueros, pſittaci more, verba non intellecta reddere, & eos inutili labore onerare? His addatur Cato, & ſimilia dicta ſententioſa, ex proverbiis Solomonis & Syracidæ, propriè & Latinè redditis, (hi duo enim Autores, omnes Gnomologos ſcriptores & rerum bonitate, & figurarum venuſtate longè ſuperant) quæ pueris propriè & perſpicuè explicentur, & in cujus repetitione ſingulæ voces examinentur, ut & partes Orationis probè noviſſe, & exactè Nomina & Verba inflectere pueri diſcant. 1. *Memor.*

In

In his cum annum unum aut alterum exercitati sunt; proponenda est illis Grammarica Latina, breviter & nervose summam artis continens, quæ assiduè tractanda, inculcanda, & exemplis ex probatis Autoribus desumptis, illustranda est. Neque in his præceptis nimis diu magister immorabitur, ut & quidem aliquando fit, & ego memini, in quadam Schola, integro quinquennio Grammaticam ad finem perductam esse, cum industrius præceptor sex mensium spatio eam facilè absolvere posset. Neque propter alios hebetes & stupidos, alii bonæ indolis pueri negligendi sunt. Sæpè enim magistri una & eadem opera, multis, iisque diversi progressus discipulis, inservire volentes, alios, bono ingenio præditos, remorantur & impediunt. His igitur qui jam superiorem classem ascenderunt, Epistolæ Ciceronis, & similia scripta, proponenda sunt.

Refutatio opinionis quorundam Grammaticæ præcepta accurate discenda sunt.

Ut autem pueri non nimis diu in discendis præceptis Grammatices detinendi sunt; Sic damnanda & explodenda est illorum sententia, qui liberalia ingenia labore ediscendi præcepta, non oneranda, sed Linguam Latinam lectione bonorum autorum tantum discendam esse dicunt. Etsi enim præcepta & regulæ Grammatices ad rectè loquendum & scribendum non sufficiunt, tamen propter maximas & necessarias causas diligenter, & accuratè disci debent.

Quid secundæ classis pueris in explicatione autorum præcipue indicandum sit.

Et quia his pueris, quos secundæ classis auditores nomino, non tam sapientiæ seu rerum, quam orationis formandæ causa, Autores proponuntur, præceptor, ut singulari diligentia vim & significationem

tionem, ac pondera verborum, item similium seu Synonymorum differentias, phrases, compositionem, & similem effingendæ orationis rationem pueris monstret, operam dabit. Quod quo rectius & commodius fieri possit, ostendat in scriptis Ciceronis, quæ locutiones à materna lingua discedant, quomodo hanc vel illam sententiam Germanicè explicaremus, item in quibus vernaculam linguam imitemur, in quibus vero non: ut hac ratione Latinitatem à Germanismis separare, & purè & eleganter Latine loqui & scribere, ac Ciceronis scripta imprimis amare pueri discant, memores dicti Quintiliani; Ille sciat se multum profecisse, cui Cicero valdè placebit.

Non varii autores pueris proponendi.

Ante omnia autem cavendum est, ne sine discrimine scriptores prælegantur, & pueri varia & multiplici Autorum auditione turbentur; Constat enim plerosque Autores, non solum toto orationis genere; sed etiam vocibus & loquendi modis inter se dissimillimos esse.

Quod multi boni viri hoc nostro tempore, qui magnum laborem, & studium in scientia aliqua præclara & utili posuerunt, priventur tamen vera illa gloria, quod non literata oratione, ea quæ tenent, vel proferre, vel literis mandare possint, nulla alia causa est, quam infelicitas prima ætatis, quæ apris lectionibus & necessariis exercitiis, ad linguam Latinam informata non est.

Capnionis dictum.

Audio doctissimum virum Johannem Capnionem interrogatum, cur hoc tempore homines non

ram docti essent, quàm temporibus Ciceronis & Quintiliani, respondisse; Illos tunc habuisse paucos libros, eosque bonos, quos diligenter & assidue legendo sibi familiarissime cognitos fecissent; nunc autem se obruere homines varietate & copia librorum. Si vere cogitare volumus, non omnino erravit Capnion. Nusquam enim est, qui ubique est. Et qui, quo destinavit, pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est, ut verè & sapienter Seneca dixit. Qua re explosa è ludis puerorum præcipue Autorum multitudine, unum genus sermonis, idque optimum proponatur, in quo tantisper detineatur dum omnia purè & Latinè proferre, & autoris vim ac elegantiam loquendo & scribendo utcunque exprimere possint: Et dum ad alios veteres & recentiores Scriptores tuto admittentur, quos non minori cum utilitate quàm judicio pervolutabunt.

Exercitium Latinè loquendi in Scholis necessarium.

De exercitio Latinè loquendi hic non dicam. Sciunt enim viri docti & sapientes, id omnino necessarium esse, & sine magno discentium incommodo negligi aut omitti non posse. Qualia autem exercitia pueris proponenda sint, paucis indicabo, si prius, quibus virtutibus ludimagistri & pædagogi prædidi esse debeant, dixero.

Primum necesse est eos, qui alios utiliter erudire volent, Latine doctos esse: & vias ac rationes docendi expeditissimas tenere: & humanitate ac facultate delectandi & excitandi pueros valere.

Quomodo

Quomodo enim poteſt alios docere, qui ipſe purè & emendatè loqui nec poteſt, nec id ipſum loquendo & pronunciando præſtare, quod à ſuis diſcipulis requirit?

Deinde cum maximam vim habeat ad felicem in ſtudiis progreſſum via & ratio docentis, prudens Magiſter omnia dextrè & explicatè proponet, & diſcipulos in illis, quæ propoſita ſunt, utiliter exercebit; id autem, quomodo fieri debeat, ſuo loco clarius oſtendemus.

Quantum vero Humanitas præceptoris & alacritatis & amoris erga bonas literas adfert, tantum ſævitia & crudelitas teneros & imbecillos animos frangit, & à ſtudiis deterret. Quare meminerint præceptores, ſe erga diſcipulos, ut erga filios, affectos eſſe oportere, nec vel nimia auſteritate, vel plagis, vel diris execrationibus, igniculum à Natura datum extinguere, ſed potius comitate paterna excitare, & inflammare debere.

Neque vero hæc ita accipienda ſunt, quaſi pueri *Occupatio.* ignavi & contumaces debita pœna coercendi non ſint, aut virgis in Scholis omnino non ſit utendum, ut quidem nonnulli exiſtimant. Nam ut pius & φιλόσοφος pater educat liberos ſuos, non ſolum per νουθεσίαν, ſeu Doctrinam, ſed etiam per παιδείαν, hoc eſt, per aſſuefactionem, quotidiana exercitia, exempla, & tempeſtivas caſtigationes (nam hæc quatuor appellatione diſciplinæ continentur;) & memor dicti Salomonis: Pater qui parcit virgæ, odit filium ſuum: pueros peru-

lantes ferula cædit, eamque in conspectu liberorum collocat, ut semper incurrens in oculos, eos in disciplina retineat, & lasciviam coerceat : ita præceptori, qui parentum vicarius est, & eorum partes sustinet, in institutione discipulorum iisdem mediis utendum est ; quare nec virgæ, nec aliæ opportunæ animadversiones, ex scholis tolli, aut debent, aut possunt. Est enim metus pœnarum velut ἐφοδιώτης, & custos officii ac diligentiæ discipulorum, sine quo, maximè in hac delira mundi senecta, cum mores juventutis ad nimiam ignaviam & contumaciam incubuerunt, florens illa ætas in officio retineri non potest. Sed in omnibus modus servandus est, & ira removenda, cum qua nihil rectè fieri, nihil considerate potest.

Virgæ, opportunæ castigationes ex Scholis tolli non possunt.

2. *Membrum de exercitiis scribendis.*

Sed jam ad id, unde digressus sum, revertar. Primum scribendi exercitationis genus est, puero illa quæ in Cicerone observanda esse audivit, temporibus, personis, locis, rebus etiam nonnullis commutatis, Germanicè reddita proponere, quæ ad imitationem Ciceronis in Latinum sermonem convertant.

Ratio emendandi scripta.

Ratio autem emendandi scripta omnium optima & simplicissima est, non præceptoris arbitrio, sed ipsius Ciceronis judicio, pueri compositionem emendare, illiusque epistolam vel locum, ex quo scribendi Argumentum desumptum est, velut exemplar & speculum, in quo videat, quid suo labori desit, ei proponere. Nihil autem perniciosius studiis Linguæ Latinæ accidere potest, quàm quod pueri neglecta omni imitatione, à suis magistris magis quàm à Cicerone ipso, & similibus autoribus

autoribus bonis, Latinitatem discere coguntur. Accedit eo, quòd illa sæpè præceptores pueris vertenda præscribunt, quorum vel appellationes vel loquendi modos, nunquam antea audiverunt; imo quæ ipsi pædagogi, quo modo rectè & propriè reddenda sint, ignorant. Quare ante omnia cavebit Præceptor, ne puerum vel scribere, vel loqui permittat, nisi istis modis & rationibus, quas non à se, sed ab optimis Autoribus didicerit. Quod si tale Argumentum propositum est, cujus exemplum integrum in Autore non extat, ut nec semper extare potest, emendator illud ipsum Argumentum quod discipuli tractarunt, propriis verbis & phrasibus præclarè retextum & elaboratum illis proponat, in quo sicut & in Cicerone cernant, quid suo scripto desit, & quantum ab illa forma discrepet.

Secundum exercitii genus.

Deinde, ubi aliquandiù in hoc exercitio versati sunt, & in eo aliquid profecerunt, ad majora deducendi sunt, & curandum, ut Ciceronis scripta faciliora, & præcipuè Epistolas ad verbum à Præceptore Germanico sermone redditas, non inspecto exemplari, suo Marte Latinè vertant, quæ ad eundem, quem dixi, modum emendandæ sunt. Quod si assiduè fit, non dubium est, quin facilè pueri ad purè & eleganter scribendum assuefiant. Ut enim, cum in sole ambulamus, etiamsi ob aliam causam ambulemus, tamen coloramur: Sic fieri non potest, quin cum hoc modo puer exercetur, ejus oratio assiduo illo usu & consuetudine coloretur, & puritatem ac suavitatem quandam Ciceronianam redoleat.

Tertium exercitii genus est, orationem Latinam aliis verbis Latinis, & Ciceroni usitatis, exprimere. Verum id exercitium non ad hos pueros, sed ad perfectiores, & eos magis, qui characterem orationis effingere, quam qui Latine tantum loqui & scribere discunt, proprie pertinet.

Exercitium Latinè loquendi qua ratione colendum sit.

Ut autem hæc scribendi exercitia diligenter & fideliter colenda sunt: sic & Latine loquendi exercitatio, de qua paulo ante dixi, nequaquam negligi debet. Quod quo rectius fieri possit, custodes seu coricæi constituendi sunt, qui & juniores Teutonice loquentes, & grandiores vel Germanismis vel Solœcismis, vel deniq; Barbarismis utentes, annotent, & ad magistrum deferant, à quo justa pœna afficiantur. Utrumque enim exercitium, Latine scribendi & loquendi, in Latinis scholis vigere debet, nec alterum ab altero separari potest. Nam ut prudentis & industrii informatoris est, illa quæ singulari studio observanda, exercenda & imitanda sunt, puero indicare & proponere: sic is eadem, non solum scriptione, sed etiam locutione, imitabitur.

3.

Memorum de studio Græcæ linguæ. Cur pauci mediocrem Græcæ linguæ notitiam consequantur.

Dixi de ratione servanda in instituendis pueris in lingua Latina, usque ad annum ætatis undecimum, aut duodecimum: restat nunc, ut de ratione tradendæ & discendæ linguæ Græcæ, breviter differam.

Quod pauci nostrum mediocrem aliquam Græcæ linguæ cognitionem consequuntur, vel quod studium ejus nobis perdifficile videtur, nulla alia causa

causa est, quàm quòd aut seriùs hoc studium suscipimus; aut si suscipimus, frigidè in eo versamur, nec eo ordine & modo, quo decet, in eo, progredimur. Ut autem in omnibus aliis rebus rectè, tempestive & feliciter perficiendis: sic & in discendis literis Græcis, ordo conveniens omnino necessarius est.

Vocabula Græca.

Quare ubi ab anno ætatis sexto vel septimo, usque ad annum undecimum in Latina lingua, ea, qua dixi, ratione pueri exercitati sunt (his enim sex annis, nisi planè tardi & indociles sunt, linguam Romanam utcunque discere possunt) Græca vocabula ex Evangeliis, ut vocant, Dominicalibus, ipsis proponantur, quorum quotidiè aliquot ediscant, recitent, & octavo quoquo die illa, quæ præterita hebdomade didicerunt, ab initio repetant. Ut enim liberalia ingenia facillimè res bonas arripiunt & addiscunt: sic eadem ipsis facilè excidunt, si non diligenti & assidua repetitione inculcentur. His paradigmata Declinationum & Conjugationum Græcarum addantur, in quibus certis diebus exercendi sunt.

Evangelia Græca.

In hoc studio cum annum consumpserunt, Evangelia Græca, non inspecta versione Latina interpretari jubebuntur. Et quia hujus classis auditoribus nunc Grammatica Græca integrè proponitur, non solum in Nominum ac verborum inflexionibus, sed etiam in temporibus verborum Activæ & Passivæ, & Mediæ vocis formandis, ac regulis Græcæ Syntaxeos præcipuis & maximè necessariis cum uno & altero exemplo ediscendis, operam ponent.

Formanda tempora verborum; Græca Syntaxis.

Grammatica Græca diligenter discenda.

Diligenter autem & accuratè, ut dixi, hisce pueris Grammatica Græca ediscenda est, quam qui tenet, sciat se maximam partem molestiæ, quæ in discenda hac lingua suscipienda & perferenda est, devorasse.

Qui autores his discipulis proponendi sunt.

Proponi autem quatuordecim, quindecim vel sexdecim annorum adolescentulis debent Socratis oratio ad Demonicum & Nicoclem, & illa, quæ Nicocles inscribitur; Plutarchi Pædagogia, faciliores & lepidiores Dialogi Luciani, & Fabulæ Æsopi: ex quibus præter verborum copiam, Phrases & variarum rerum appellationes, magnam sapientiæ partem de gubernandis consiliis, actionibus & moribus, sine ullo tædio tenera ætas discere potest. Et quia varietas delectat, ac voluptatem parit, Græca Poemata, cujusmodi sunt Aurea Carmina Pythagoræ, Phocylides & postea Hesiodus, ac quidam libri Homeri, lectioni oratorum admiscendi erunt.

3. *Mémbrum de exercitiis Græcis.*

His auditoribus, singulis septimanis breve argumentum Latinum proponendum est, quod ad imitationem Isocratis, Demosthenis, & similium Autorum, in Græcum sermonem convertant. Nam ut in Latina lingua optimos quosque Autores & legimus & imitamur: Sic & in Græca idem facere, & nostram orationem ad Græcorum Autorum sermonem effingere debemus. Nec imitandi sunt, quæ ex Dictionario, vel Synonymis Græcis, Epistolas Græcas, aut versus consarcinare solent.

Debet

Debet enim hisce, de quibus dixi, discipulis liber aliquis Epistolarum Ciceronis, qui facilior & elegantior videbitur, proponi, quem ordine Græcè vertant, & Præceptori certis horis exhibeant. Hoc enim si fecerint, eadem opera puritatem Latini sermonis & Græcam linguam addiscent.

Ratio emendandi Græca scripta.

Emendandi autem hæc scripta via expeditissima est; primum vitia, si quæ sunt, comiter indicare, & vel ipsum Autorem, ex quo argumentum scribendi depromptum est, vel præceptoris elaboratam versionem, quam cum sua conferant, ipsis ob oculos ponere. Ad hoc utile exercitium, & illud accedere debet, ut certis quibusdam horis nihil aliud ipsis loqui liceat, nisi Græcé. Ut enim in lingua Latina, sic & in Græca illa, quæ puer audivit, non solum scribendo, sed etiam loquendo ad usum transferre docet.

Loquantur Græcé.

Occupatio.

Neque est quod quisnam vereatur, ne pueri difficultate quadam aut obscuritate, à studio hujus linguæ deterreantur. Nam ut ipsi natura peregrinarum linguarum amantes sunt, easque facilè addiscunt: sic nulla alia lingua jucundior est, nec suaviore sono auribus illabitur, quàm Græca. Quare ut requies suave condimentum laboris est, ut Græcum dictum, ἡ ἀνάπαυσις ἀπὸ πόνων ἀρτυμά ἐστιν, monet: Ita Grærarum literarum studium reliquis discendi laboribus non modo tædium nullum adfert, sed eos etiam jucundiores reddit, & quadam oblectatione ac voluptate tanquam sale perspergit.

Græcæ linguæ suavitas.

Quod

Alia occupatio.

Quod autem de Græcæ linguæ ſtudio ejuſque exercitiis, hactenus dixi, non ita intelligendum eſt, quaſi interea Latinæ lectiones prorſus omittendæ, aut deponendæ, vel etiam Muſica, Arithmetica, & initia Dialectices & Rhetorices, his grandioribus, non una tradendæ ſint. Debet enim ſimulac Latinæ linguæ fundamentum jactum eſt, utriuſque linguæ Latinæ & Græcæ, ſtudium ſimul in ſcholis florere & dominari. Maxime cum hæc linguarum inter ſe collatio tantas habeat opportunitates, ut utramque hoc modo & citius & facilius ſimul, quam alteram ſeparatim pueri diſcere poſſint. Ut enim Latina lingua ſine Græca non intelligitur, ſic nec Græca ſine Latina explicari & tradi poteſt. Cæteræ etiam artes, quarum modo mentio facta eſt, cum recreationis, tum utilitatis & neceſſitatis cauſa, ſimul cæteris Latine & Græce diſcendi laboribus admiſcendæ ſunt.

Linguæ Latinæ & Græcæ ſtudium debet in ſcholis florere.

De exercitiis illorum qui ætate & doctrina provectiores ſunt.

Debent autem illi, qui ætate & eruditione provectiores ſunt, illuſtres autorum locos, inſignes narrationes & hiſtorias, ex Græca lingua in Latinam, & Latina in Græcam vertere.

Regula in verſione obſervanda.

Sed meminerint ſtudioſi, in convertendis è Græca lingua in Latinam, & contra, ſcriptis, non ſemper verbum ex verbo exprimendum eſſe, ſed dandam eſſe operam, ut ſi quid abhorreat à conſuetudine & more ejus ſermonis, in quem aliquid converteretur, id omittatur omnino. Quod à ſe obſervatum in convertendis orationibus adverſariis Æſchinis & Demoſthenis Cicero affirmat. Sic enim in libro de optimo genere oratorum ſcribit:

Quorum

Quorum ego orationes, ut ſpero, ita expreſſero, virtutibus utens illorum omnibus, id eſt, ſententiis, & earum figuris, & rerum ordine, verba perſequens eatenus, ut ea non abhorreant à more noſtro. Eſt igitur Ciceronis de verbis convertendis ſententia, ea perſequenda eſſe duntaxat, quæ à more illorum, in quorum linguam uſumque convertentur, non abhorrebunt. *Repetitur regula.*

Ut autem ſtudioſi Græcarum literarum optimum exemplar habeant, quod in convertendis conjungendiſque Græcis cum Latinis imitentur, cum alios ex Apologia, Phædone, Phædro, Libris de legibus & de Repub. Platonis, locos, à Cicerone Latine redditos, tum librum Ciceronis de Univerſitate, cum ea parte Timæi Platonis, cui reſpondet, diligenter & attente inter ſe conjungent, conferent, & cum primum aliquid ſcire Græce cœperint, ad imitandum ſedulo ſibi proponent; quod ſi fecerint, non modo elegans dicendi genus, quod apud Ciceronem perpetuum eſt, diſcent, ſibique comparabunt: ſed etiam Græca facilius intelligent, diſertius explicabunt. *Quod exemplum in conſpectu habendum & imitandum ſit.*

Sed fortè objiciet aliquis, & eſſe & fuiſſe nonnullos, qui ſero admodum, cum quidem ætate provecti eſſent, primum literas diſcere cœperint, & tamen illos in utraque lingua præclaros progreſſus feciſſe. Fateor eſſe ingenia quædam eximia atque illuſtria, quæ celeriter, quod docetur, arripiant, & brevi tempore multum proficiant. Sed hoc adjungo, ut horum exempla confirmant dicta, τῷ ἔρωτι πάντα πόριμα, Amori omnia pervia ſunt: item, *Objectio, & ejus refutatio.*

item, διὰ καρτερίας καὶ φιλοπονίας οὐδὲν τῶν ὄντων ἀγαθῶν ἀνάλωτον πέφυκε. Tolerantia & induſtria nihil in rerum natura bonorum eſt, quin acquiratur : item, Labor omnia vincit improbus. Sic nemo illis exemplis ad excuſandam ignaviam ſuam, & negligendam diſcendi occaſionem, abuti debet. Non enim cuivis contingit adire Corinthum. Ac quemadmodum heroica facta ſunt ſuper regulam, & mediocres homines inter metas regulæ manere debent : Ita nemo debet temerè talia præſtantium hominum, quibus per fortunam vel alias cauſas citius literas attingere non licuit, exempla imitari, & occaſionem, ſi quæ datur in pueritia diſcendi literas & linguas, negligere ; maximè cum ars ſit longa, vita autem brevis, ut veriſſimè Hippocrates initio ſuorum Aphoriſmorum inquit.

Argumentum à natura ſumptum.

Quid ? quod natura ipſa ſic hominis vitam diſpertivit, ut prima ætas linguæ, media eloquentiæ, poſtrema uſui & communi utilitati tribueretur : quam ſi tanquam ducem ſapientiſſimum ſequemur, puer ab incunabulis, uſque ad annum decimum quartum aut decimum ſextum, linguis & politioribus literis informandus erit. Ita poterit poſtea ea ſtudia ſuſcipere & tractare, quæ ipſi emolumentum & honorem, Eccleſiæ vero & Reipublicæ utilitatem immenſam pariant. Sed dolendum eſt, hunc ordinem à natura præſcriptum, & omnium ſanorum hominum judicio approbatum, multis modis turbari. Nam vel Præceptores ſive ignorantia, ſive ignavia, ſæpè juſtum inſtituendi ordinem non ſervant, vel adoleſcentes ſine pennis, ut in proverbio eſt, volare volunt, & neglectis linguis ac humanioribus

ribus disciplinis, ad superiores artes, Theolog. Jurisprudentiam, vel artem Medicam se conferunt: vel præposstero ordine incedentes, in Linguarum studiis, sine suo & aliorum hominum fructu consenescunt. Quod ne fiat, magistri periti & ad docendum idonei, liberalibus stipendiis conducendi, & Scholis præficiendi sunt; ex quibus, qui puro ornatoque sermone, superiora studia illustrare, exornare & propagare possint, emittantur; quod ut ego quidem arbitror, rectè & commodè fieri poterit, si implorato Dei auxilio, sine quo irrita est omnis humana industria, ordo, qui utcunque à me hac brevi oratione delineatus est, in docendo & discendo servabitur. Hæc habui, quæ de lingua Latina & Græca discenda & docenda, hoc tempore dicerem, quæ etsi non omnibus placebunt, ut nec placere debent, vel possunt, (quis enim omnibus satisfacere potest?) tamen viris doctis, & usu peritis, ac judicio certo rem ponderantibus omnino probatum iri confido.

Incommoda ex mala institutione provenientia qua ratione vitari possunt.

DIXI.